

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Gylio Kiškio,
Dieninės studijų formos,
5 kurso, komercinės teisės šakos studento

Magistro darbas

**Palikimo priimimo teoriniai ir praktiniai
aspektai**

Vadov : doc. dr. Danguolė Bublienė

Recenzentas: lekt. dr. Saulius Aviža

Vilnius 2017

VADAS

Kart kaita yra neišvengiamas ir natūralus žmogaus gyvenime reiškiny, todėl akivaizdu, jog poreikis perduoti sukauptą turtą iš kartos į kartą buvo aktualus visais visuomenės raidos etapais. Sudėtingą jant visuomeniniams ir ekonominiams santykiams, bei žinoma, vairi sričių mokslui darant didelį pažangą, akivaizdžiai didėjo paveldėjimo teisės reikšmė žmogaus gyvenime, o tai lemia sudėtingesnį ir painesnį šio teisės instituto reglamentavimą. Atsižvelgiant į tai, paveldėjimo teisei turėtų būti skiriamas vis didesnis teisės mokslininkų dėmesys.

Palikimo priėmimas kaip paveldėjimo teisės dalis yra be abejonės svarbus užtikrinti nuosavybės teisės tęstinumą, tam, jog pildiniai tinkamai priimtą palikimą ir galėtų gyvendinti visą savininko teisę „triad“. Todėl paveldėjimo teise daugiausiai aptinkame imperatyvias normas, kurios neturėtų suteikti pagrindo vairioms interpretacijoms. Tačiau realybėje yra kiek kitokia. Tam tikrą paveldėjimo teisės normų abstraktumas ir neapibrėžtumas yra vairios interpretacijų atsiradimo pagrindas, o tai, žinoma, puikiai išnaudoja šalys bylose siekdamos palankesnio teismo sprendimo.

Darbo aktualumas ir originalumas: Nagrinėjama darbo tema jau savaime suponuoja, jog daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama teismų praktikos analizei. Todėl šis darbas turėtų būti tarsi vairios išreikštos pozicijos bei teismų praktikos rinkinys. Atkreiptinas dėmesys, jog paveldėjimo teisė tarp Lietuvos teisės mokslininkų nėra populiari. Kadangi moksliniai straipsniai gausia šia tema pasigirti negali, todėl šis rašto darbas bus aktualus besidomintiems palikimo priėmimo tiek praktiniais, tiek teoriniais aspektais.

Darbo objektas: palikimo priėmimo kaip paveldėjimo teisės dalies praktinio ir teorinio taikymo aspektai: pirma, paveldėjimo teisės normų vertinimas istoriniu laikotarpiu; antra, palikimo priėmimo aktualūs norminio reguliavimo ir praktinio taikymo ypatumai; trečia, palikimo priėmimo teisinio reglamentavimo palyginimas su užsienio valstybių teisės reglamentavimu.

Šiame rašto darbe koncentruojamasi ties palikimo priėmimo būdais ir palikimo priėmimo terminu. Tokia darbo tyrimo apimtis pasirinkta todėl, jog tai yra iš esmės sritis,

kuri reglamentuota gana abstrakčiai ir kuri labiausiai akcentuojama teismų praktikoje.

Magistro darbo tikslas: aptarti paveldėjimo teisės normas, galiojusias istoriniu laikotarpiu, bei vertinti palikimo priėmimo normų reglamentavimą, išanalizuoti palikimo priėmimo aktualius norminio reguliavimo ir praktinio taikymo aspektus, pateikti probleminius klausimus, su kuriais susiduriama teismų praktikoje ir palyginti teisinį reglamentavimą su užsienio teise.

Siekiant šio tikslo yra keliami tokie **uždaviniai:**

1. išanalizuoti palikimo priėmimo teisinio reglamentavimo kaitą Lietuvos istorijos laikotarpiu;
2. identifikuoti palikimo priėmimo teorines bei praktines problemas;
3. palyginti Lietuvos ir užsienio valstybių palikimo priėmimo normų teisinį reglamentavimą.

Pagrindiniai šaltiniai: tam, jog būtų gyvendinti šio rašto darbo tikslai ir uždaviniai, didžiausias dėmesys buvo skiriamas nagrinėjant Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą bei, žinoma, jo pagrindu formuojančius ir taikančius Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką. Analizuojant paveldėjimo teisės reglamentavimo kaitą Lietuvos istorijos laikotarpiu nuo XII a. iki XX a. pradžios, buvo nagrinėjami senovės teisynai, Lietuvos Statutai, Rusijos imperijos statymų vadai, 1804 m. Civilinis (Napoleono) kodeksas, 1900 m. Vokietijos civilinis kodeksas ir teisės istorijos mokslininkų darbai. Tam, jog būtų galima palyginti Lietuvos ir kitų valstybių teisinį reguliavimą paveldėjimo teisės aspektu, buvo nagrinėjami Latvijos, Prancūzijos, Rusijos statymai. Šiame rašto darbe yra naudojami šie mokslinio tyrimo metodai:

Lingvistinis metodas pasitelkiamas tada, kai siekiama interpretuoti ir išsiaiškinti painias ir tam tikrais atvejais daug neaiškumų galinčias sukelti nevienareikšmes palikimo priėmimo teisės normas.

Lyginamasis metodas pasitelkiamas kai norima išnagrinėti Lietuvoje palikimo priėmimo teisinį reguliavimą, teisės doktrinos ir teismų praktiką, vardinanti galimus skirtumus bei tam tikrus panašumus palikimo priėmimo normų skirtumus užsienio valstybėse.

Sisteminė analizė metodas, kuris pasitelkiamas siekiant išanalizuoti probleminius palikimo priėmimo teorinius ir praktinius aspektus, parodyti tam tikrą teisinio reguliavimo nenuoseklumą, ydingumą bei teisėkūros problemas.

Istorinis metodas pasitelkiamas norint apžvelgti ir vertinti paveld jimo teis s instituto raid ir evoliucij nuo jo atsiradimo Lietuvos teisin je sistemoje, taip pat siekiant išryškinti palikimo pri mimo norm kait tam tikrais istoriniais etapais.

Kritikos metodas, kuris pasitelkiamas norint vertinti kritiškai tam tikrus palikimo pri mimo norm reguliavimo ypatumus, teism praktikos ir teis s doktrinos pateiktus išsaikinamus.

TURINYS

VADAS	2
1. PAVELD JIMO TEIS S RAIDA IR YPATUMAI LIETUVOJE	7
1.1. Paveld jimo teis s reglamentavimas ikistatutin je Lietuvos teis je	7
1.2. Paveld jimo teis s reglamentavimas LDK statutuose.....	10
1.3. Paveld jimo teis s reglamentavimas tarpukario Lietuvoje	13
2. PALIKIMO PRI MIMO, PRAD JUS FAKTIŠKAI VALDYTI TURT , TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI	19
2.1. Palikimo pri mimas, faktiškai prad jus valdyti turt	19
2.2. Nuosavyb s teis s palikim atsiradimas.....	19
2.3. Palikimo pri mimo faktas.....	21
2.4. Palikimo pri mimo išviešinimo problema.....	22
2.5. Palikimo valdymas d l kit p dini interes	24
2.6. Palikimo pri mimo, faktiškai prad jus valdyti turt , reglamentavimas užsienio teis je	25
3. PALIKIMO PRI MIMO PAGAL APYRAŠ TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI.....	28
3.1. Palikimo pri mimas pagal apyraš	28
3.2. Gin ijam teisi traukimas turto apyraš	29
3.3. Gin ijam teisi , traukt turto apyraš , pripažinimo klausimas	30
3.4. p dinio atsakomyb už palik jo skolas, kai apyraše nurodytas ne visas palik jo turtas.	31
3.5. p dinio atsakomyb s sistemos taikymas Lietuvoje.....	33
3.6. CK 5.53 straipsnio 1 dalies problematika.....	37
3.7. Atsakomyb už neteisingo apyrašo sudarym , kai lik p diniai palikim buvo pri m kitais b dais	39
3.8. Palikimo pri mimo pagal turto apyraš reglamentavimas užsienio teis je	41
4. PALIKIMO PRI MIMO TERMINO TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI....	43
4.1. Palikimo pri mimo terminas	43
4.2. Palikimo pri mimo termino problematika.....	43
4.3. Palikimo pri mimo termino atnaujinimas	45
4.4. Palikimo pri mimo termino teisinis reglamentavimas užsienyje	47
IŠVADOS.....	49

LITERATŲ ROS S RAŠAS.....	51
SANTRAUKA	58
SUMMARY	59

D STOMOJI DALIS

1. PAVELD JIMO TEIS S RAIDA IR YPATUMAI LIETUVOJE

1.1. Paveld jimo teis s reglamentavimas ikistatutin je Lietuvos teis je

Apie ankstyv j ikistatutin Lietuvos teis n ra žinoma daug, nes ji n ra iki galo iširta. Tai buvo nerašyta paprotin teis , kuri r m si vietos paproiais ir sprendimus priimanio asmens nuoži ra¹. Deja, bet iki ši dien n ra išlikusi joki Lietuvos Didžiosios Kunigaikštyst s (toliau - LDK) paprotin s teis s rinkini ². Tarp istorik vyksta diskusijos, ar lietuviai tur jo sudar paprotin s teis s rinkin . Iki šiol toki rinkini nepavyko rasti, kita vertus, taip pat n ra joki tiesiogini ar netiesiogini rodym , kurie patvirtint apie toki rinkini buvim ³. Tod l labiau tik tina, jog tai buvo verbalin teis . Taigi esant tokioms aplinkyb ms Lietuvos paprotin teis nagrin ti yra žymiai sunkiau lyginant su kitomis Europos valstyb mis. Apie tuo metu LDK galiojusi paprotin teis sužinoma tik iš v lesni išlikusi istorini šaltini , taiau mokslininkai nežino, kokia ta paprotin teis buvo⁴. Tod l pagrindinis d mesys yra skiriamas lietuviams gimining pr s teis s šaltiniams, tokiems kaip Christburgo sutartiai ar Pamed s teisynei. Žinant apie pr s ir lietuvi gyvenimo panašum , šie istoriniai teis s šaltiniai mums yra svarb s ne tik kaip pr s teisinis palikimas, bet ir kaip šaltiniai, kurie gal t pad ti užpildyti kai kurias spagas iš XIII – XIVa. LDK teis s istorijos laikotarpio.

Christburgo sutartis - vienas iš vertingiausi Europos viduramži tarptautin s teis s paminkl ⁵, pasirašyta, kai sukil pr sai pralaim jo kov prieš gausias vokie i ordino paj gas. Vokie i kryžiuo i ordinas nugal tiems pr sams sutartimi nustat , kokie bus santykiai su tuo metu krašt valdžiusiu Ordinu. Paveld jimo teis s aspektu ši sutartis mums

¹ MAKSIMAITIS, M.; ŠAPOKA, G.; MILIAUSKAIT , K. Valstyb s ir teis s problemos lietuvi išėivijos publikacijose (1944–1990). Monografija, Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2011, p.22.

² Lietuvos teis s šaltini istorin raida - VU Teis s fakultetas [interaktyvus]. [Ži r ta 2016-11-15-]. Prieiga per internet : http://www.tf.vu.lt/dokumentai/Viesoji_teise/Paskaitu_medziaga/LTIR_konspektas_2012.doc

³ Ten pat.

⁴ Ten pat.

⁵ GELUMBAUSKIEN , R. Paveld jimo institutas balt paprotin s teis s šaltiniuose (XII–XIV a.) Jurisprudencija.2006,11(89): p.80.

svarbi d l to, jog šioje sutartyje yra suteikta pr sams teis paveld ti: „tai, k jie nusipirks bei sigis, te sigyja sau arba savo teis tiems paveld tojams“⁶, o tai jau leidžia manyti apie tuo metu egzistuojant paveld jimo teis s institut . Sutartis teis tais paveld tojais laik s n , netek jusi dukr , t v , motin , an k , brol ir s n n , o nesant p dini turtas tur jo atitekti Ordino valdžiai. Žinoma, ši sutart reik t vertinti kritiškai tuo aspektu, jog joje tvirtintos paveld jimo nuostatos turi krikš ionyb s bruož . Ta iau svarbu tai, jog sutartyje minima, kad „prusai tokias teises pri m su d kingumu, nes patys prie teis t paveld toj (iki Christburgo sutarties) priskyr tik s nus“⁷, taigi galima suprasti, jog pagal pr s paprot teis šeimos turtas gal jo priklausyti tik vyriškos gimin s p diniams. Žinoma, tai n ra daug, ta iau galima susidaryti tam tikr vaizd , kokio galimai gal jo b ti ankstyvoji LDK paveld jimo teis .

Kitas svarbus su praprotine teise susij s šaltinis - Pamed s teisyas. Tai yra vokie i kryžiuo i ordino ir jau išnaikintos pr s genties kodifikuota pr s paprotin teis ⁸. Manoma, jog teisyas gal t b ti laikomas kaip netiesioginis Lietuvos teis s šaltinis, nes kai kuri istorik teigimu jis gal jo b ti taikomas Žemaitijoje, kai ji „XV a. pradžioje buvo patekusi Kryžiuo i ordino administracin ir teisin priklausomyb “⁹. Pats teisyas su paveld jimo teise susijusi nuostat gausa nepasižymi. Absoliuti dauguma norm priklauso baudžiamosios teis s šakai, tod l š teisyas santykinai galima laikyti baudžiamosios teis s norm rinkiniu.

Pamedes teisyas 107 straipsnis nustato: "jog jei t vas turi s n ir s nus yra atsidalin s turt nuo t vo ir v liau miršta palik s vaik , t turt paveld ti yra artimesni vaikai negu senelis, ta iau jiems ir likusiai žmonai reikia paskirti glob “¹⁰. Taigi akivaizdžiai tvirtintas paveld jimas nustatytas pagal žemutin linij . Teisyas 98 straipsnis pirmenyb paveld ti teikia vyresniam broliui, kuris pareigotas išsaugoti palikt turt likusiems paveld tojams. 55 straipsnis nustato: „jei broliai buvo nepasidalin t vo palikimo ir vienas ar du iš j uždirbo kit turt , kai jie nori t vo palikimo dalies, turi uždirbt turt traukti dalinim , jei

⁶ GELUMBAUSKIEN , R.; ŠAPOKA, G. Lietuvos teis s istorijos chrestomatija. Vilnius: Justitia, 2012, p.14.

⁷ Ten pat.

⁸ Lietuvos teis s šaltini istorin raida - VU Teis s fakultetas [interaktyvus]. [Ži r ta 2016-11-15-]. Prieiga per internet : http://www.tf.vu.lt/dokumentai/Viesoji_teise/Paskaitu_medziaga/LTIR_konspektas_2012.doc

⁹ ANDRIULIS, V.; MAKSIMAITIS, M.; PAKALNIŠKIS, V.; PE KAITIS, J. S.; ŠENAVI IUS A. Lietuvos teis s istorija, Vilnius: Justitia, 2002, p.20.

¹⁰ GELUMBAUSKIEN , R.; ŠAPOKA, G. Lietuvos teis s istorijos chrestomatija. Vilnius: Justitia, 2012, p.14.

to nenori, tai tavo palikimo dalies negauna“¹¹. Ši norma reikėtų sieti su tikslu neskaidyti bei nedalyti paveldto turto - išlaikyti bendrą nedalomą šeimos kūrą.

Kalbant apie našlių teises, teisinys nesuteikia joms teisės paveldėti mirusio vyro turto. Tačiau numato galimybę turtą atsidalinti su slyga, jei nėra vyriškos giminės p dinis. Atsidalinimo paskirtis suteikia mirusio vyro našlei pragyvenimo šaltinį, iš kurio galėtų gyventi iki gyvos galvos. Turto atsidalinimo būdas priklauso nuo to, ar mirusysis turėjo brolių ar netekusių seserų. Tais atvejais, kai miršta vyras, nepalikęs p dinis ir lieka netekusios seserys, nesugyvenančios su marčia, gauna pusę turto. Kita pusė turto lieka žmonai. Kitas atvejis - vieno iš brolių mirtis, kai broliai gyveno kartu ir jų turtas nebuvo atidalintas, mirusio brolio žmona gali su svainiu atsidalinti kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą. Taigi pirmuoju atveju žmonai priklauso krautis ir pusė kartu sugyvento turto. Kitu atveju reikia turtą pasidalinti su mirusio vyro broliu, tačiau teisinys nedetalizuoja, kokiomis dalimis našlė gali atsidalinti turtą. Atsidalijusi turtą našlė galėjo disponuoti turtu su slyga, jei yra bevaikė, priešingu atveju jos galimybė disponuoti turtu giminaičiai galėjo užginčyti.

Nei Christburgo sutartis, nei Pamedės teisinys palikimo priimimo būdo nevardina. Iš teisės normų matyti, jog norint priimti palikimą reikalinga p dinio išreikšta valia. Atsižvelgiant tuometinį paveldėjimo teisės normų primityvumą, galima daryti tik prielaidą, jog palikimo priimimo būdas galėtų panašus dabartiniuose Lietuvos statymuose reglamentuotą palikimo priimimą faktiškai pradėjus valdyti turtą. Apie palikimo priimimo terminus statymuose taip pat nėra kalbama, tačiau galima numatyti, jog nustatyti palikimo termino galimai nebuvo poreikio. Kadangi tuo metu žmonės buvo linkę gyventi bendruomeniškai, kuriose buvo vystomas bendras šeimos kūrasis, tad apie svarbiausius vykius šeimoje buvo sužinoma per santykinai trumpą laiką tarp.

Taigi tiek Chrisburgo sutartis, tiek Pamedės teisinys, nors jie yra nėra tiesioginiai Lietuvos teisės šaltiniai¹², tačiau nagrinėjant šiuos šaltinius galima susidaryti bent pirminį vaizdą, koks buvo to meto paveldėjimo teisės institutas LDK. Naivu tikėtis, jog esant nesudėtingiems visuomeniniams santykiams, statymai nustatys platų paveldėjimo teisės reglamentavimą. Nagrinėjant šaltiniuose pavadintą joms teisei skirtos vos kelios normos,

¹¹ Ten pat.

¹² ANDRIULIS, V.; MAKSIMAITIS, M.; PAKALNIŠKIS, V.; PEKAITIS, J. S.; ŠENAVIČIUS A. Lietuvos teisės istorija, Vilnius: Justitia, 2002, p.36.

suteikiant prioritet paveldėti tik vyriškos giminės p diniams ir atsidalinimo tvarka. Tuo tarpu moterys pagal paprotinį teis negalėjo paveldėti tiesiogiai. Jos galėjo davo atsidalyti turtu, tačiau tai būtų davo laibiau išimtiniai atvejai.

1.2. Paveldėjimo teisės reglamentavimas LDK statutuose

XVI amžiuje pagyvenusius mokslo sklaidą bei išaugusius susidomėjimas teise bei bajorai siekė tvirtinti savo teises pirmą Lietuvos Statut atsiradimą. Lietuvos Statutai, dar kitaip vadinami „bajorų konstitucijos“, kurie reguliavo išskirtinai bajorų luomo teisinius santykius. Vertėtų atkreipti dėmesį, jog Lietuvos Statutai, palyginus su tuo laikotarpio teisynais, išsiskyrė teisiniu formuliškumu, kalbos tobulumu ir savo laikmečio renesansine dvasia¹³. Galima dar pridurti, jog S. Godek nagrinėdamas Lietuvos Statut paveldėjimo teisės daro išvadą, jog romėnų laikais teisės taka kuriant Statutus buvo akivaizdi. Nemažai romėnų paveldėjimo teisei būdingi elementai jau buvo Pirmajame Lietuvos Statute, o vėlesniuose Statutuose romėnų teisės bruožai tik daugėjo. Pabrėžiama, jog kodifikacija detaliam apmėmimui kuriuos romėnų teisės institutus skaitant ir į išimtis.

Paveldėjimo teisė neturi savo atskiro skyriaus Pirmajame Lietuvos Statute. Taigi Pirmajame Lietuvos Statute paveldėjimo teisė nėra tiesiogiai akcentuojama. Visos su paveldėjimo teise susijusios normos yra išdėstytos po atskirus skyrius. Vėlesniuose statut redakcijose atsirado aštuntasis skyrius, kuris reglamentavo su testamentu susijusius klausimus. Didžiausias dėmesys Statutuose skiriamas paveldėjimo būdams, taip pat asmenims, turintiems teisę paveldėti. Be to, galima rasti tam tikrą fragmentą, susijusį su pirmą dinių atsakomybe už palikimą skolas.

Pagal Pirmą Lietuvos Statutą testamentas laikytas galiojančiu, jeigu jį patvirtino didysis kunigaikštis arba pavieto urdas, kita vertus, Pirmame Lietuvos Statute testamentų galiojimas taip pat galėjo priklausyti nuo to, kokia dalis turto yra paliekama. Statutuose nurodyti asmenys, kurie negalėjo sudaryti testamentų – nepilnamečiai vaikai, vienuoliai, silpnąpročiai ir kt. Tiesa, pasveikę silpnąpročiai galėjo sudaryti testamentus. Testatorius galėjo keisti testamentą iki mirties. Pagal statutus surašant testamentą testatorius turėjo būti sveiko proto bei geros atminties. Tėvai vaikus turėjo teisę nušalinti nuo palikimo, jeigu jie

¹³ VALIKONYTĖ, I.; LAZUTKA, S.; GUDAVIČIUS, E. Pirmasis Lietuvos statutas (1529 m.). Vilnius : Vaga, 2001, p.22

elg si nepagarbiai, smurtavo, nesaugojo turto, nepriži r jo senatv je ir pan. S. Godek nagrin damas rom n teis s bruožus Lietuvos statutuose pastebi, jog min tos pastarosios normos beveik pažodžiui su išimtimis yra atkartotos iš rom n paveld jimo teis s.

Pirmojo Lietuvos Statuto 17 straipsnis numat testamento sudarymo laisv s principo suvaržym . Testatorius gal jo laisvai disponuoti tik vienu tre daliu turimos t vonijos, kiti lik du tre daliai atiteko giminai iams kaip garantas užtikrinantis karin tarnyb . Reik t pridurti, jog nuo Antrojo Lietuvos Statuto šios normos nebeliko ir bajorai gal jo laisvai disponuoti savo t vonijomis net nepaliekant turto savo vaikams ar giminai iams. Skirtingai nuo nekilnojamo turto, kilnojamo turto palikimas, pradedant Pirmuoju Lietuvos Statutu ir baigiant Tre iuoju Lietuvos Statutu nebuvo ribojamas.

Paveldint pagal statym tiek kilnojam j turt , tiek nekilnojam j brolis ir sesuo buvo nelygiavert je pad tyje. Ly i lygiateisiškumas pasireiškia paveldint motinos turt . Paveldint turt iš t vo pus s sesuo tur jo gauti vien ketvirtadal turto dalies su s lyga, jei nebuvo gavus kraio. Pasitaikydavo atvej , kai t vas mirdavo anks iau nei sesuo sp davo ištek ti. Tuomet broliai, gav palikim , tur jo padalyti turt . Ta iau mirusio t vo turto dalybos ne visuomet vykdavo s žiningai ir teisingai. D l to tarp brolio ir sesers kildavo turtiniai gin ai, kurie iš esm s gal jo t stis net iki keliu dešimtme i ¹⁴. V lesniuose Statut redakcijose gin ai d l nuosavyb s teis s tur jo b ti išsprendžiami per dešimt met . Mirusio vyro palikimo dalis buvo skiriama našlei tik tada, jeigu ji nebuvo gavus kraio.

Valstybes saugumo sumetimais – siekiant apsaugoti „svetimšali “, bei išvengti turto skaidymo, Pirmojo Statuto ketvirto skyriaus 9 straipsnis numat , jog moterys, kurios buvo ištek jusios už svetimšali , netekdavo teis s paveld ti nekilnojamo turto. Giminai iai tur jo išpirkti nekilnojam turt už pinig sum , kuri tur jo atitikti negalimo paveld ti turto vert .

Kalbant apie palikimo pri mimo b dus, Lietuvos Statutuose neužminta. Tik galima daryti prielaid , jog palikimo pri mimo b das buvo faktinis valdymas išreiškiant nor palikim priimti. p dini atsakomyb s už palik j skolas, Pirmojo Statuto penkto skyriaus 6 straipsnis užsimena, jog nepilname iai už savo t vo skolas tur jo mok ti nepaisant savo amžiaus. Straipsnio dalis tiesiogiai nesako, ar nepilnametis atsakingas tik už mirusio t vo skolas. Atsižvelgiant straipsnio turin galima daryti prielaid , jog nepilname iai vaikai yra

¹⁴ ASADAUSKIEN , N. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštyst s socialinio elito šeimyniniai turtiniai konfliktai. Acta Academiae Artium Vilnensis(55): p.74.

atsakingi už mirusio arba sunkiai sergančio tavo skolas. Iš to galima daryti išvada, kad nepriklausomai nuo to, ar p dinis pri m palikim ar ne, jis turi apmok ti t vo skolas. Kitas to paties skyriaus 7 straipsnis nurodo, jog vyresnysis brolis bendr savo ir broli nepadalint turt negali praskolinti, parduoti ar užstatyti. Ta iau Pirmasis Statutas numato išimt , kuri leidžia užstatyti bendr turt ir iš gaut , pinig paimt iš vis dali , išmok ti visas t v skolas. Nurodoma, jog jei gaut pajam neužtekt , tuomet vyriausiasis brolis turi iš anksto pasilikti dal turto pragyvenimui sau ir savo broliams ir likusi skol sumok ti iš kit gaunam pajam . Iš to galima daryti tam tikr prielaid , jog p dini atsakomyb už palik j skolas turi solidarios atsakomyb s požymi , išskyrus tai, jog kreditorius negali pasirinkti p dinio, kuris apmok s vis skol . Neužtekus palikto turto patenkinti visus kreditori reikalavimus, statymai numato p diniams apsaug paliekant turto dal tam, jog p diniai gal t gauti pajamas ir apmok ti likusias skolas kreditoriams. Palikimo pri mimo terminas statutuose taip pat nenustatytas, ta iau sprendžiant iš kai kuri statutuose esan i norm , terminas apsispr sti d l palikimo pri mimo netur t b ti begalinis. Pavyzdžiui, nuosavyb s teis gal jo b ti gyta valdymo sisen jimu, jeigu žem buvo užrašyta arba perduota kitam asmeniui ir per dešimt met nesusigr žinta, ji likdavo faktiškam valdytojui¹⁵ arba krait ar paveld t kit turt išreikalauti iš broli ar kit glob j buvo galima per dešimt met skai iuojant nuo santuokos sudarymo dienos¹⁶. Apibendrinus Statut normas galima daryti išvad , jog dešimties met terminas yra skirtas išspr sti beveik visus nesutarimus, susijusius su nuosavyb s teise. Tad iš to galima spr sti, jog per t laiko tarp palikimo pri mimo klausimas taip pat tur t b ti išspr stas.

Atsižvelgiant tai, kas jau buvo pamin ta, galima teigti, jog tuometin paveld jimo teis vis dar labiau skyr si nuo paveld jimo teis s, kuri mes suprantame dabar. Nepaisant to, jog LDK Statutai buvo sudaryti pasitelkiant to laikme io renesansin dvasi taip pat rom n teis s žinias, ta iau paveld jimo teis nebuvo pla iai reglamentuota. Apsiribota tik turto paveld jimo b dais, taip pat asmenimis, kurie gali priimti palikim ir kitais formalumais. Akivaizdu, jog Pirmojo Lietuvos Statuto paveld jimo teis labiau orientuota tai, kas tuo metu buvo aktualu – valstybes saugumas. Tod l mirusio t vo turto

¹⁵ ANDRIULIS, V.; MAKSIMAITIS, M.; PAKALNIŠKIS, V.; PE KAITIS, J. S.; ŠENAVI IUS A. Lietuvos teis s istorija, Vilnius: Justitia, 2002, p.204.

¹⁶ Ten pat. p.213.

paveld jimui prioritetas skirtas vyriškos giminės p diniams tam, jog būtų tinkamai vykdomos prievolės, susijusios su karo tarnyba valstybei.

1.3. Paveld jimo teisės reglamentavimas tarpukario Lietuvoje

Kai 1918 metais buvo atkurtas Lietuvos valstybingumas, tuometinė šalies situacija buvo pakankamai komplikauta. Atsižvelgiant tai, statym leidyba atsiliko ir negalėjo patenkinti reali politini ir socialini gyvenimo sąlygų. Todėl buvo nuspręsta naudotis teise, kuri galiojo iki pirmojo Pasaulinio karo. Teisiškai tai buvo tvirtinta 1918 m. lapkričio 2 d. priimtame Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos pamatiniuose dėsniuose. 24 Laikinosios Konstitucijos straipsnyje nurodyta, jog „srityse, kuriose Lietuvos valstybės nėra išleisti nauji statymai, laikinai palieka tie, kurie yra buvę prieš karą, kiek jie neprieštaruoja Laikinosios konstitucijos pamatiniams dėsniuams“¹⁷. Taigi greta nacionalinės teisės šalia veikia ir užsienio teisės, t. y. Rusijos imperijos statymų sąvadas, kurio veikimo sritis buvo visa pagrindinė Lietuvos dalis, Prancūzijos civilinis (Napoleono) kodeksas, veikiantis Užnemunėje bei Vokietijos civilinis kodeksas, kuris galiojo autonominiame Klaipėdos krašte (ši sritis Lietuva prisijungė tik 1923 m.). Atsižvelgiant tokią situaciją, teismai patys turėjo taikydami užsienio teisės aktus, spręsti, ar prieš karą galiojantys statymai nepažeidžia Konstitucijos ir yra tebegaliojantys¹⁸.

Pagal tuo metu Lietuvos Užnemunėje galiojusį Napoleono kodeksą testatorius, norėdamas sudaryti testamentą, turėjo būti veiksnus. Napoleono kodekse tai vadinama kaip sveiko proto turėjimas. Testamentas gali būti panaikintas per metus laiko teismo tvarka, jei rodoma arba paaiškėja, jog buvo grubiai „pažeminta testatoriaus atmintis“¹⁹. Jau sulaukus 16 metų testatorius galėjo testamentu palikti ne daugiau kaip turimo pusę turto. Testamentas gali būti keičiamas kitu sudarytu testamentu. Tačiau naujai sudarytas testamentas naikino seną tik iš dalies²⁰. Tai visiškai skiriasi nuo dabar Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – „CK“) tvirtinto bendrojo principo, jog vėliau

¹⁷ MAKSIMAITIS, M. Pabaltijo gubernijų vietinių statymų sąvadas. Teis 2000(34): p.17.

¹⁸ ŠENAVIČIUS, A. Prancūzijos civilinis (Napoleono) kodeksas ir jo galiojimas Lietuvoje. Viešoji politika ir administravimas. T.13, Nr.3 2014. p.523.

¹⁹ VANSEVIČIUS S. Paveld jimo teisės pagal Lietuvos Užnemunėje galiojusį Prancūzijos 1804 metų Civilinį kodeksą (Napoleono). Teis 1998(32): p.167.

²⁰ Ten pat. p.166.

sudarytas testamentas panaikina senj. Taigi pagal Napoleono kodeksą naujai sudarytas testamentas negal jo visiškai skirtis nuo pradinio testamentu.

Napoleono kodeksas išskyr tris testament tipus: vieš , slapt ir rašyt rank testament . Kiekvienas iš ši tip turi tam specifini s lyg ir ypatum . Testatoriaus teis savo nuoži ra laisvai pasirinkti norim testamentu sudarymo tip buvo apribota. Apribojimas priklaus nuo testatoriaus asmenini geb jim , pavyzdžiui, testatorius nemokantis skaityti, negal jo sudaryti slapto testamentu.

Napoleono kodeksas numat testamentu laisv s apribojim t. y. testatoriaus galimyb laisvai disponuoti turima turto dalimi. Šis apribojimas buvo numatytas ir Pirmajame Lietuvos Statute. Skirtumas tas, jog Statute toks apribojimas skirtas tik nekilnojamo turto daliai, kuri buvo skirta atliekant karin tarnyb ir taip užtikrinant valstyb s interesus, o Napoleono kodekso atveju testamentu sudarymo laisv s apribojimas privalom ja palikimo dalimi skirtas patenkinti testatoriaus p dini turtinius interesus. Turto dalis, kuri buvo apribota priklaus , nuo to, kiek turto palik jas tur jo santuokini vaik . Jei testatorius santuokini vaik netur jo, tai turto dalis, kuria buvo galima laisvai disponuoti, priklaus nuo turim aukštutin s ir žemutin s linijos giminai i . Testatorius testamentu gali palikti p diniams ne daugiau negu turimo turto su s lyga, jei testatorius tur jo vien santuokin vaik . Jei testatorius tur jo du vaikus, tuomet vien tre dal , o jei tur jo tris ir daugiau santuokini vaik , tuomet vien ketvirtadal . Kai testatorius palikuoni netur jo, tuomet gal jo testamentu palikti ne daugiau negu pus turimo turto, jei buvo bent vienas arba keli giminai iai, tai n ra svarbu ar iš t vo, arba motinos pus s. Vis turt testatorius gal jo testamentu disponuoti tik tada, jei netur jo nei vieno aukštutin s ar žemutin s linijos giminai i .

Kalbant apie nesantuokinius vaikus, jie gal jo paveld ti pagal statym , jei buvo pripažinti savais ir jei nebuvo santuokini vaik . Paveldint pagal testament nesantuokiniai vaikai negali paveld ti daugiau negu jie gal t paveld ti pagal statym . Taigi, akivaizdu, jog kodeksas teikia prioritet santuokiniams vaikams.

Palikim buvo galima priimti trimis b dais: pagal oficial akt ; atliekant faktinius veiksmus su ketinimu priimti palikim ; priimant turt pagal inventori . Paveld jimas pagal inventori iš esm s yra analogas dabartiniame LR CK, kuris reglamentuoja paveld jim pagal apyraš . Tokio pri mimo b do esme, jog p dinis visus paveld jimu susijusius

daiktus tur jo surašyti s raš . Tokiu atveju p dinio atsakomyb tampa ribota ir p diniui netenka atsakyti už palik jo skolas savo turtu, nes savo palikimo dal atiduoda kreditoriui.

Priversti p din priimti palikim buvo draudžiama²¹. Ta iau, jei tokiu atveju buvo pažeidžiami p dinio kreditori interesai, toks atsisakymas laikytas negaliojan iu. Tuo atveju kreditoriai tur jo galimyb kreiptis teism d l galiojimo išdavimo ir tik po to gal jo priimti palikim vietoj p dinio turim pretenzij ribose.

Palikimo pri mimui arba jo atsakymui buvo numatytas gana ilgas terminas - net 3 metai. Akivaizdu, jog toks terminas tur jo b ti pakankamas p diniams apsispr sti d l teis s palikim bei išspr sti kilusius nesutarimus. Net ir p dinis, atsisak s teis s palikim , bet nesu jus terminui, gali v l j priimti, jeigu palikimas nebuvo prieš tai priimtas kit p dini . Greitai civilinei apyvartai toks terminas yra žalingas, nes tokiu atveju tai lemia ilg laukim , kol pirmesni p diniai pareikš savo apsisprendim d l palikimo pri mimo, o ypa , jei toks turtas d l vienu ar kitu aplinkybi yra greitai parandantis savo vert . Ta iau pagal kodeks d l kilnojamo turto yra numatyta galimyb parduoti, o gaut pinig sum nešti bank arba kita alternatyva susirasti laiduotoj tam, kad atsiradus p diniams, turtas b t gr žintas²².

Nagrin jant Napoleono kodeks negalima nepasteb ti ypatyb s, jog ištek jusios moterys paveld jimo teis s aspektu yra laikytinos nelygiavert je pad tyje lyginant su vyru. Pagal kodeks moterys tur jo teis savo turt palikti arba patvarkyti testamentu be vyro sutikimo. Ta iau netur jo teis s be vyro sutikimo arba teismo leidimo priimti palikimo ar b ti testamentu vykdytoja. Taip pat pasteb tina, jog sudarant testament liudytojais gal jo b ti tik vyrai. Taigi atsižvelgiant tai, kas buvo išd styta, galima manyti, jog Napoleono kodekse yra tvirtinta vyro valdžios žmonai principas²³. Tokiu atveju moteris paveld jimo teisiniuose santykiuose tampa tarsi nepilnametis vaikas, kuriam reikia globos.

Pagal Vokietijos civilin kodeks , kuris galiojo Klaip dos autonominiame krašte, palikim galima priimti pagal statym , testament arba sutart . Pirmi du palikimo pri mimo atvejai b dingi visiems šiuolaikiniams kodeksams, ta iau tre ias b das išsiskiria tuo, jog tame pa iame akte daugiau ne vienas asmuo gali paskirti vienas kit paveld toju.

²¹ Ten pat. p.156.

²² Ten pat.

²³ ŠENAVI IUS, A. Pranc zijos civilinis (Napoleono) kodeksas ir jo galiojimas Lietuvoje. Viešoji politika ir administravimas.T.13,Nr.3 2014. p.516.

Tiek Rusijos, tiek Napoleono kodeksas laikosi pozicijos, jog tame pačiame akte negali būti daugiau kaip vieno asmens išreikšta paskutinė valia²⁴.

Testamentą testatorius sudaryti gali jo tik pats asmeniškai. Kaip Napoleono kodekso atveju sudarant testamentą valios ir proto kriterijus turi esminis takos jo galiojimui. Tačiau kitaip nei Napoleono kodekse, Vokietijos civilinis kodeksas daug dėmesio skiria ir gana detaliam reglamentuojamam lyginiui testamentus bei numato pasekmes, kai šios sąlygos nėra vykdytos, arba atvejus, kai sąlygos yra išreikštos neaiškiai ir kelia abejonių. Testamentas buvo galima pripažinti negaliojančiu, jeigu testatorius buvo suklydęs dėl savo valios turinio. Valios turinio neatitikimu laikyta, kai testatorius žinodamas tikrąjį reikalą padarė neatitikimą savo valios arba ji būtų buvusi kitokia. Prie valios neatitikimo taip pat priskiriami atvejai, kai ši išreikšta panaudojus fizinę arba psichinę poveikio priemones. Taip pat kodeksas specialiai išskiria, kai testamentas taip pat negaliojo, jeigu testatorius užrašo testamentą aplenkiant statyminį dalį turinčių asmenius.

Pagal Vokietijos kodeksą apsispręsti dėl palikimo priimimo galima per 6 mėnesius. Lyginant su Napoleono kodeksu šis terminas daug trumpesnis, bet kita vertus, tai skatina paminėti greitai apsispręsti dėl palikimo bei kitus su palikimu susijusius klausimus. Palikimo atsisakymas išreiškiamas kreipiantis su pareiškimu teismui. Priimtas palikimas atsisakyti jo negalima²⁵. Palikimo priimimas ar atsisakymas su išlygomis arba jo priimimas dalimis nebuvo galimas. Iki to momento, kai palikimas bus priimtas teismas turi imtis priemonių palikimui apsaugoti. Kai paminėta, tuomet teismas priima nutarimą palikimą perduoti valstybei.

Į paminėtas atsakomybę už palikimą skolas priklausydavo nuo to, kaip paminėtas elgdavosi su paveldimu turtu. Į paminėtas galėjo davoti paskelbti konkursą kreditorių reikalavimams patenkinti, tuomet kreditorių reikalavimai tenkinami tik iš gauto palikimo. Tuo atveju, kai paminėtas konkurso neskelbia, manydamas, jog kreditorių reikalavimus pavyks patenkinti ir apsirinka nevertinamą siskolinimo dydžiu, privalo atlyginti kreditoriams padarytus nuostolius. Rizikos nevertinimas nebuvo pagrindas atsisakyti padengti kreditoriams nuostolius. Kitas būdas siekiant apriboti savo atsakomybę tik paveldimu turtu buvo turto aprašas. Tokiu atveju per teismo paskirtą terminą paminėtas turėjo sudaryti paveldimų daiktų

²⁴ VANSEVI IUS S. Paveld jimo teisė pagal Lietuvoje galiojusius (1919-1940 m.) Rusijos imperijos civilinius statymus. Teisė 1998(32). p.135.

²⁵ VANSEVI IUS, S. Paveld jimo teisė autonominiame Klaipėdos krašte pagal galiojusį Vokietijos civilinį kodeksą. Teisė 2001(40): p.117.

s raš . Nesudarius s rašo per nustatyt termin arba ty ia ne traukiant palikimo apraš vis paveld t daikt , p dinio atsakomyb tampa neribota.

Pagal Rusijos imperijos statymo s vadas testamentas laikytas teis tu mirusiojo valios pareiškimu d l paliekamo turto. Iš to galima suprasti, jog tik testatoriaus mirtis yra palikimo atsiradimo pagrindas, ta iau s vade minimas ir kitas pagrindas, kuris yra prilyginamas testatoriaus mir iai - stojimas vienuolyn . Nuo šventinimo vienuolyne dienos testatoriaus sudarytas testamentas sigalioja. Skirtingai nuo Napoleono kodekse tvirtintos nuostatos, kuri leido nepilname iui sudaryti testament , Rusijos imperijos statymo s vadas numat , jog testament gal jo sudaryti asmuo, kuriam yra 21 metai. Testatoriaus valia gal jo išreikšti tik asmeniškai. Testament testatorius gal jo keisti neribot kiek kart .

Kaip ir ankstesni nagrin t teisyne taip ir šiame sveiko proto bei geros atminties kriterijus l m , ar testatoriaus sudarytas testamentas yra tinkamas ir galiojantis. V lesn testatorius b kle testamento galiojimui netur jo reikšm s. Psichiškai nesveiko asmens sudarytas testamentas netur jo teisin s galios. Tais atvejais, kai statymo nustatyta tvarka asmuo n ra paskelbtas turintis psichin negali , jo sudarytas testamentas gal jo b ti teisme nugintytas d l jo psichin s negalios remiantis liudytojų parodymais.

Testamentas gal jo b ti dviej tip : naminis ir notarinis. Notarin s testamento formos privalumas, jog j sunku nugintyti išskyrus tuos atvejus, kai rodoma, kad notarin s formos testamentas yra suklastotas. Net ir tuo atvej , kai testamentas n ra pripažintas notariniu, jis gali b ti prilyginamas naminiam testamentui, jeigu atitinka kodekse nustatytus reikalavimus.

p diniai tur jo teis arba atsisakyti, arba priimti palikim . Palikimas laikomas priimtu, jei p diniai palikim prad jo faktiškai valdyti ir neatsisak mok ti palik jo skol . D l atsisakymo priimti palikim reik jo pranešti teisme, tol kol n ra pateiktas pranešimas teismui, p dinis tur jo teis keisti savo apsisprendim . Jei per 6 m nesius teismas negauna atsakymo, tuomet priklausomai nuo pob džio turtas gali b ti išsparduodamas ir gauti pinigai padedami bank , tuo atveju, jei atsirast p diniai. Per 10 metu p diniams nepasirodžius pinigai atitekdavo valstybei.

Kalbant apie p dini atsakomyb už palik j skolas, ribotos p dini atsakomyb s s vadas nenumat . p diniai pri m palikim , atsako už visas palik jo skolas. Joki išim i nebuvo. Tuo atveju, jei paveld to turto neužtekdavo padengti kreditori skol , p diniams

reikėjo atsakyti savo turtu. Vaikai neprivalėjo apmokėti mirusio tėvų skolų su sąlyga, jei atsisakydavo paveldėti paliktą turtą.

Apibendrinant tai, kas buvo aptarta, akivaizdu, jog tarpukario Lietuvoje galiojusių užsienio teisės kodeksai, buvo gana pažangūs. Jaučiamas akivaizdus skirtumas lyginant su Lietuvos Statutais. Nagrinėjamuose statymuose palikimo priėmimas yra aiškiai reglamentuotas, t. y. išskirti palikimo priėmimo būdai, nustatyti palikimo priėmimo terminai bei tvirtinti pildinio atsakomybė. Tačiau akivaizdu, jog keli statymai, reglamentuojantys tuos pačius teisinius santykius, nors skirtingose srityse, turėjo sukelti kolizijos problemas. Skirtingas testatoriaus amžiaus nustatymas, palikimo priėmimo klausimai, palikimo priėmimo terminai, palikimo priėmimo būdai, tam tikrų testamentų sudarymo ypatumai ir panašiai, turėjo lemti pažeidimą paveldėjimo teisiniuose santykiuose dalyvių nevienodą padėtį atskirose valstybės dalyse, o tai turėjo sukelti daug nepatogumų.

2. PALIKIMO PRI MIMO, PRAD JUS FAKTIŠKAI VALDYTI TURT , TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI

2.1. Palikimo pri mimos, faktiškai prad jus valdyti turt

Palikimo pri mimos prad jus faktiškai turt valdyti, kuris yra gan dažnas ir atrodyt nesud tingas bei neturintis sukelti problem palikimo pri mimo b das, ypa aktualus asmenims, gyvenantiems kaimo vietov se ar nežinantiems paveld jimo tvarkos bei dažniausiai valdantiems pergyvento sutuoktinio arba artimo giminai io turt . Tokiu b du faktinis turto valdymas gali t stis pakankamai ilgai, iki tol, kol dažniausiai susiduriama su problema, kai valdom turt reikia perrašyti vaikams ar kitiems asmenims arba kai tok faktin valdym pradeda gin yti kiti p diniai, ar kai toks asmuo miršta, bet nustatyta tvarka neišsi m paveld jimo teis s liudijimo. Tokiu atveju gali atsirasti problemini šio palikimo pri mimo b do aspekt , d l kuri pats paveld jimo procesas p diniui tapt gerokai sud tingesnis.

Toliau šiame skyriuje bus nagrin jamas palikimo pri mimo, faktiškai prad jus turt valdyti, teorin s ir praktin s problemos, analizuojama Lietuvos teism praktika, taip pat apžvelgiant kaip šis palikimo pri mimo b das yra reglamentuojamas užsienyje. Taip siekiama atskleisti, su kokiomis problemomis susiduriama Lietuvos teism praktikoje, bei atkreipti d mes tam tikrus Lietuvos ir užsienio statyminio reguliavimo panašumas ir skirtumus.

2.2. Nuosavyb s teis s palikim atsiradimas

Kalbant apie palikimo pri mim , reikia atkreipti d mes tai, jog pagal galiojan ius teis s aktus bei suformuot teism praktik , laikomasi pozicijos, jog nuosavyb s teis s palikim pagrindas yra vienašalis p dinio palikimo pri mimo sandoris²⁶. Teism praktikoje pasitaiko atvej , kai bylos šalys nuosavyb s teis s atsiradim sieja su paveld jimo teis s liudijimo išdavimo momentu, ta iau paveld jimo teis s liudijimas n ra

²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teis j kolegijos 2005 m. spalio 29 d. nutartis c. b. A. A. v. D. Š., Nr. 3K -3-528/2005, kat. 30. 2; 34. 5.

laikytinas nuosavybės teisės palikim pagrindu²⁷. Teism praktikoje paveld jimo teisės liudijimas vertinamas kaip teisiškai p dinio turimas teisės forminantis dokumentas, todėl jo išdavimas nekeičia nei teisi paveld t turt atsiradimo momento, nei ši teisi apimties²⁸. Tais atvejais, kai p dinis yra pri m s palikim , ta iau neturi notaro išduoto paveld jimo teisės liudijimo bei tai pat n ra registruojam s paveld to nekilnojamo turto Nekilnojamo turto registre, jis negali realizuoti savo pilno nuosavybės teisės turinio. p dinis gali paveld t turt valdyti, naudotis, ta iau teis paveld t turt disponuoti bus suvaržyta²⁹. Taip pat galimi atvejai, kai asmuo pri m palikim CK 5.50 str. 2 d. nustatyta tvarka, bet neišsi m paveld jimo teisės liudijimo. Ta iau tai n ra kli tis, jam mirus, jo p diniams priimti palikim , nes tai yra tik privalomi formalumai, reikalingi paveld tam turtui forminti³⁰.

Siekiant gauti iš notaro paveld jimo teisės liudijim , pirmiau tenka kreiptis teism ir rodin ti, jog p dinis pri m palikim , t. y. faktiškai vald ir tvark turt savo interesais. Tai manoma tik tuomet, jeigu vykdomos dvi s lygos: p dinis buvo prad j s valdyti palik jo turt ir p dinis prieš tai nebuvo pri m s palikimo kitais palikimo pri mimo b dais, t. y. padav s palikimo atsiradimo vietos notarui pareiškim d l palikimo pri mimo (CK 5.50 straipsnio 2 dalis) arba kreip sis vietos notar d l palikimo pri mimo pagal turto apyraš (CK 5.53 straipsnio 1 dalis). Teismo sprendimas, kuris nustato palikimo pri mimo juridin fakt savaim neatlieka paveld jimo teisės liudijimo funkcijos, o tik suteikia pagrind notarui išduoti paveld jimo teisės liudijim . Pagal CK 5.66 straipsnio 1 dal paved jimo teisės liudijim gali išduoti tik notaras. Taigi lyginant su prastai naudojamu palikimo pri mimo b du, kuris yra pareiškimo padavimas palikimo atsiradimo vietos notarui ir kuriame dalyvauja tik du subjektai, t. y. p dinis ir notaras, palikimo pri mimo procese, prad jus faktiškai valdyti turt , jau dalyvauja trys subjektai, t. y. p dinis, teismas ir notaras. Taigi akivaizdu, jog palikimo pri mimo procesas, prad jus faktiškai valdyti

²⁷ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus išpl stin s teis j kolegijos 2014 m. balandžio 14 d. nutartis, priimtos civilin je byloje UAB „Vilniaus energija“ v. Lietuvos valstyb , bylos Nr. 3K-7-18/2014, kat. 34.5 (S).

²⁸ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2007 m. kovo 5 d. nutartis c. b. V. Ž. v. V. J., Nr. 3K-3-86/2007, kat. 128. 2.

²⁹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2006 m. lapkri io 6 d. nutartis c. b. A. A. v. D. Š., Nr. 3K-3-576/2006, kat. 30.9.1; 34.1; 34.6(S).

³⁰ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2008 m. kovo 7 d. nutartis c. b. Panev žio apskrities valstybin mokes i inspekcija v. Panev žio miesto 1-ojo notar biuro notar Vitalija Jocien , Nr. 3K-3-162/2008, kat. 34.3; 34.5(S).

turt , laiko prasme užtruks gerokai ilgiau. Kita vertus, ekonominiu požiūriu toks palikimo pri mimos bėdas p diniui gali būti brangesnis, jei bus naudojamos teisininkų paslaugos, ruošiant teismui reikalingus procesinius dokumentus.

2.3. Palikimo pri mimo faktas

Pagal CK 5.51 str. 1d. p dinis laikomas pri mimos palikimu , jeigu prad jį valdyti turt , juo rūpinantis kaip savo turtu. Pradžią valdyti koki nors palikimo dalį ar net kokį nors daikt , p dinis laikomas pri mimos, vis palikimu³¹. Teisės doktrinoje sakoma, „jog palikimo pri mimos pasireiškia per p dinio konkludentinius veiksmus, kai yra siekiama mirusiojo turt valdyti kaip savo ir tokiu būdu yra pripažįstama, kad p dinis savo veiksmais išreiškia valdyti visas teises palikimu ir prisiimti visas pareigas, kilusias ar galinčias kilti iš palikimo pri mimo sandorio“³². Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau - LAT) dėl faktinio palikimo pri mimo laikosi pozicijos, jog palikimo pri mimo faktinis valdymas turi atlikti aktyvius veiksmus, kuriais palikimas parodo valdyti mirusiojo turt nuosavybės teise. Suinteresuoto asmens atliekami aktyvūs veiksmai turi atitikti dviejų požymių visumą - veiksmo faktą ir veiksmo pobūdį. Veiksmo faktas yra aiškinamas kaip palikimo atliekami veiksmai siekiant priimti palikimą, kurie atlikti faktiškai, t. y. p dinis perima ir valdo mirusiojo turt³³. Veiksmo pobūdis reiškia, jog p dinis turi atlikti aktyvius veiksmus, iš kurių matyti, kad p dinis perimt turt valdo kaip savo ir laiko save turto savininku³⁴. LAT pabrėžia tai, jog pats faktinis valdymas - naudojimasis turtu ar jo priežiūra per statymo nustatytą terminą savaime nėra pakankamas pagrindas spręsti apie palikimo pri mimos, jei tais veiksmais nėra išreiškiamas valia faktinai turto valdymą perkelti kokybiškai naujame etape – naudojimasis, valdymasis ir disponavimas turtu kaip nuosavybe³⁵. Ar šie suinteresuoto asmens veiksmai yra reikšmingi ir pakankami konstatuoti palikimo

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gegužės 23 d. nutartis c. b. S. R. v. S. A., Nr. 3K-3-251/2012, kat. 34.4.3; 34.5; 128.25 (S)

³² VILEITA, A. Paveldėjimo teisė. Vilnius: Justitia, 2011, p.111.

³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 26 d. nutartis c. b. S. M. ir kt. v. E. P. ir kt., Nr. 3K-3-10/2012, kat. 34.3; 34.4.10.

³⁴ Ten pat.

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 4d. nutartis c. b. B. O. S. v. R. S., Nr. 3K-3-547/2008, kat.34.4.5; 34.4.8.

pri mim faktiškai prad jus turt valdyti, sprendžiama individualiai kiekvienu konkreiu atveju³⁶.

Faktinio palikimo pri mimo išviešinti ar kitaip teisiškai forminti statymai nereikalauja. Paprastai užtenka rodyti, jog p dinis savarankiškai gyvendino savo teises paveldim turt , t. y. mok jo mokesius, priži r jo bei tvark turt kaip savo. Žinoma, kaip jau buvo min ta, kiekvienas atvejis sprendžiamas individualiai. Ar min t veiksm pagrindu teismas kvalifikuos p din pri mus palikim faktiniu valdymu priklauso nuo teis jo vidinio sitikinimo³⁷. Analizuojant teism praktik tenka pasteb ti tendencij , jog neretai apylinki , o retesniais atvejais ir apygard teismai nagrin jantys bylas apeliacine instancija, gana formaliai tiria pareišk j prašymus nustatyti juridin reikšm turint fakt d l palikimo pri mimo prad jus faktiškai valdyti turt . Teis jai paprastai iš pareišk j nereikalauja pateikti daugiau rodym ir detaliau netirdami vis bylos aplinkybi , patenkina pareiškimus nustatydami juridin reikšm turint fakt . Paprastai remiamasi tik pareišk j bei liudytoj parodymais, kad, pavyzdžiui, priži r jo aplink , remontavo ir tvark nam , pastatus, sand l bei kit likus turt kaip savo ir pan. Toks formalus aplinkybi tyrimas gali lemti atvejus, kai priimtas teismo sprendimas nustato d l ne traukt dalyvauti byloje asmen materialij teisi ir pareig taip sukeliant teises pasekmes ne tik byloje suinteresuotiems asmenims³⁸.

2.4. Palikimo pri mimo išviešinimo problema

Kadangi jau buvo min ta, jog faktinio palikimo pri mimo išviešinti ar kitaip teisiškai forminti statym leid jas nereikalauja. Tai iš esm s yra problema, ypa tais atvejais, kai keli p diniai priima palikim skirtingais b dais. Tad susidaro situacija, kai notaras išduoda p diniui paveld jimo teis s liudijim nieko nežinodamas apie kit p din , kuris pri m palikim faktiškai valdydamas. Tad akivaizdu, jog toks paveld jimo teis s liudijimas ateityje teisme bus gin ijimas. Apie š aspekt kalbama J. Stripeikien s straipsnyje, kuriame si loma kaip galim vien iš sprendimo b d keisti teisin reguliavim pereinant

³⁶ Vilniaus apygardos teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2008 m. sausio 6 d.. nutartis c. b. S. T., Nr. 2A-1151-186/2008, kat. 29.2, 34.3, 121.18, 128.2(S).

³⁷ Klaip dos apygardos teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos, 2015 m. spalio 29 d.. nutartis c. b. S. R. v. A. A. ir G. A., Nr. e2A-1393-513/2015, kat. 2.4.1.2; 2.4.1.3; 3.3.1.14; 3.3.1.21.

³⁸ Kauno apygardos teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos, 2016 m. gruodžio 2 d. nutartis c. b. V. G., Nr. 2A-1938-259/2016, kat. 3.3.1.18.;3.4.4.2.

tik prie formali palikimo pri mimo b d ³⁹. Tai u pripaž stama, jog toks reguliavimas „gali paskatinti nereikaling apsunkinim p diniams bei sukelti tam tikr gin ar net piktnaudžiavimo atvej , pavyzdžiui, realiai palikim užvald s ir besir pinantis p dinis gal t b ti išstumtas nesir pinan io, bet laiku formalumus atlikusio p dinio“⁴⁰. Toks reguliavimo b das problem skai iaus nesumažint ir iš esm s teisin s situacijos nepagerint , tod l tik galima konstatuoti, jog toks reguliavimo b das nelaikytinas tinkamu. Straipsnyje daroma išvada, jog kadangi faktinio palikimo pri mimo nustatymas yra teismo diskrecija, tai racionaliausia b t nedaryti esmini pakeitim ir palikti tai teismo kontrolei sprendžiant kiekvienus atvejus individualiai. Galima tik sutikti su šia nuomone, nes pagal dabar galiojant Nekilnojamojo turto registro statymo 27 punkt , informacij apie išviešinim perduodama teritoriniam registratoriui tik iš notaro biuro nuotolinio ryšio priemon mis⁴¹. Taigi norint išviešinti palikimo pri mim , faktiškai valdant turt , tekt kreiptis notar . Pavyzdžiui, p dinis priima palikim faktiniu valdymu, v liau kreipiasi notar d l palikimo pri mimo registracijos. Tuomet kyla klausimas, ar notaras registruot palikimo pri mim , jei prašymas b t paduotas praleidus palikimo pri mimo termin ? Tada tekt kreiptis teism d l juridin reikšm turin io fakto nustatymo. Nustatius fakt , neb t prasm s registruoti palikimo pri mimo, nes jau tuomet b t galima kreiptis notar d l paveld jimo teis s liudijimo išdavimo. Net jei prašymas d l palikimo pri mimo registracijos b t paduotas notarui nepraleidus palikimo pri mimo termino, tuomet palikimo pri mimas faktiniu valdymu su išviešinimo reikalavimu paskirties atžvilgiu dubliuot si su palikimo pri mimu padavus pareiškim vietos notarui. Kitas aspektas, jog palikimo pri mimas, faktiškai valdant turt , iš esm s skirtas p diniams, kurie nežino arba nesidomi paveld jimo tvark ar palikimo pri mimo ypatumais ir tam, jog neprarast paveld to turto. Palikimo pri mimo, faktiškai valdant turt , išviešinimo reikalavimas sudaryt s lygas, jog neišviešinus palikimo pri mimo, paveld jimo teis atiteks valstybei (CK 5.62 straipsnis). Tod l reikalavimas išviešinti palikimo pri mim , faktiškai valdant turt , apsunkint p diniams pat palikimo pri mimo proces . Taigi privalomo išviešinimo reikalavimo nauda yra neadekvati patiriamiems sunkumams.

³⁹ STRIPEIKIEN J. Paveld jimo teis s norm taikymas Lietuvos teism praktikoje. Paveld jimo teis s europeizacijos perspektyvos – link Europos testamento. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010, p. 18

⁴⁰ Ten pat.

⁴¹ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro statymas (su pakeitimais ir papildymais) (Žinios, 1996, Nr. 100-2261)

2.5. Palikimo valdymas dėl kitų p dinių interesų

Kitas, kuris galbūt labiau teorinis probleminis aspektas, yra tas, jog CK 5.51 straipsnio 2 dalyje yra tvirtinta nuostata, jog „p dinių, pradėjusių turtą valdyti, turi teisę per palikimui priimti nustatytą laiką atsisakyti palikimo, padavęs dėl to pareiškimą palikimo atsiradimo vietas notarui. Tokiu atveju laikoma, kad palikimą p dinių valdėdėl kitų p dinių interesų“. Ši statymuose numatyta išlyga, susijusi su šiuo palikimo priėmimo būdu, kelia tam tikrą neaiškumą, nes pagal teisės doktriną ir teismų praktiką palikimo priėmimas laikomas kaip universalus, besilyginis aktas, kurio negalima atšaukti⁴². Tai reiškia, jog p dinių, priėmęs palikimą, sutinka su visais iš to atsirandančiais teisiniais padariniais ir atsisakyti priimto palikimo nebegali⁴³. Teisės doktrinoje sakoma, jog atsisakymas ar priėmimas yra galutiniai⁴⁴. Toks p dinių apsisprendimas galima nuginyti tik teismo keliu, rodinį jant, jog valia buvo iškreipta. Tad ši palikimo priėmimo išlyga yra kritikuojama ir laikoma nesuderinta, nes tokiu būdu yra iškrepiama paveldėjimo teisės normos esmė. O tai lemia p dinių patekimą nevienodą teisinį padėtį, kai palikimas yra priimamas skirtingais būdais. Dėl to susidaro spindis, jog vienu atveju p diniai negali atsisakyti priimto palikimo, o kitu atveju, jei priėmęs palikimą, bent nagrinėjant būdu atsisakyti gali, o tai yra aktualu, kai paaiškėja turto palikėjo skolas, kurios prieš tai p diniams nebuvo žinomos⁴⁵. Pagal LAT išaiškinimą statymo leidžias nagrinėjama norma siekia suteikti galimybę laisvai gyvendinti paveldėjimo teisės asmenims, kurie po palikėjo mirties faktiškai rėpinasi jo turtu ir jį valdo ne dėl palikimo priėmimo, o kitą priežastimi. Tokiu atveju p dinių, kuris pradėjo valdyti turtą, gali per palikimui priimti nustatytą laiką atsisakyti palikimo, padavęs dėl to pareiškimą palikimo atsiradimo vietas notarui ir tuomet bus laikoma, jog palikimą p dinių valdėdėl kitų p dinių interesų⁴⁶. Paminėtina, jog statymo leidžias nenustatė galimybes pratęsti palikimo atsisakymo terminą, todėl CK 5.51

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 10 d. nutartis c. b. R. M. Nr. 3K-3-12/2007, kat. 34.5.

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis c. b. A. R., 3K-3-66/2012, kat. 34.5 (S).

⁴⁴ DAMBRAUSKAITĖ, A. Paveldėjimo teisių perleidimo sandoriai, Vilnius: Jurisprudencija. 2010. T. 4(122), p. 75.

⁴⁵ SVIRBUTIENĖ, D. Palikimo priėmimo būdai: teoriniai ir praktiniai aspektai. Vilnius: Notariatas, 2007, Nr.3; p.13.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 3 d. nutartis c. b. M. G., Nr. 3K-3-328/2009., kat. 34.5; 128.2 (S).

straipsnio 2 dalies normoje nurodytas teisinės pasekmės sukelti tik faktiškai valdančiojo p dinio palikimo atsisakymo pareiškimas, paduotas ne v liau kaip per tris m nesius nuo palikimo atsiradimo⁴⁷. Iš šio išaiškinimo svarb s du momentai: pirma, p dinis prad jo valdyti palikim ne kaip savo, o kit p dini interesais, siekiant j apsaugoti; antra, jog palikimo atsisakymas turi b ti aiškiai išreikštas kreipiantis notar per 3 m nesius nuo palikimo atsiradimo ir tik tokiu atveju galima konstatuoti, jog toks p dinis tampa asmeniu, veikusiu asmen kit naudai. Pati teism praktika nagrin jamos problemos aspektu yra ne gausi. Be to analogiškos situacijos, kurioje b t aptariamas šio skyriaus probleminis klausimas, LAT dar nenagrin jo. Dažniausiai pasitaikantys atvejai, kai p dinis pradeda faktiškai valdyti turt ir palik jo kreditoriai kreip si teism prašydami nustatyti juridin fakt , jog p dinis, faktiškai valdydamas turt , pri m palikim . Tokiu b du siekiant nukreipti savo reikalavimus p dinio turt ⁴⁸. Bet analogiškos situacijos, kai p dinis faktiškai pri m s palikim bandyt jo atisakyti pasinaudojant CK 5.51 straipsnio 2 dalimi LAT praktikoje n ra. Net ir jei tokia situacija atsirast , teismai kiekvienu atveju tikrina min tas s lygas⁴⁹. Ta iau net kai iš bylos aplinkybi matyti, jog palikimo atisakymo s lygos n ra tenkinamos, teismai ne iš karto link nustatyti juridin reikšm turint fakt d l palikimo pri mimo su galimybe nukreipti kreditori reikalavim išieškojim p dinio turt . Anot teismo, tik visapusiškas ir objektyvus bylos aplinkybi , reikšming d l nurodyt CK norm taikymo arba netaikymo, tod l negalima daryti vienareikšm s išvados d l pareišk jo prašomo nustatyti fakto, palikimo pri mimo ir jo neatsisakymo fakto nustatymas sukels pareišk jo siekiamas teisinės pasekmės⁵⁰.

2.6. Palikimo pri mimo, faktiškai prad jus valdyti turt , reglamentavimas užsienio teis je

Šiame darbe nagrin jamas palikimo pri mimo b das, t. y. palikimo pri mimas, faktiškai prad jus valdyti turt , yra aktualus ne tik Lietuvos teis s sistemoje, bet ir kitose užsienio šalyse.

⁴⁷ Ten pat.

⁴⁸ Vilniaus apygardos teismo Civilini byl skyriaus teis jo 2016 m. birželio 20 d. nutartis c. b. UAB „Vilniaus energija“ v. H. G. ir J. G., Nr. 2A-1997-392/2016, kat. 2.4.1.5.; 2.5.11.5.(S).

⁴⁹ Šiauli apygardos teismo civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2009m. gruodžio 7 d. nutartis c. b. J. P. ir R. P., Nr. 2A-530-124/2009, kat. 34.6.

⁵⁰ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2007 m. geguž s 8 d. nutartis c. b. V. G., Nr. 3K-3-186/2007, kat. 128.2 (S).

Tarkime, pagal kaimyninį Latvijos Respublikos civilinio statymo 691 straipsnį (toliau – Latvijos C) numatyta galimybė palikimui priimti netiesiogiai, kai vertinant visas bylos aplinkybes, galima spręsti, jog toks asmuo save pripažįsta p diniu ir yra priimęs palikim⁵¹. Statym leid jais n ra numat s pavyzdinio veiksm s rašo. Teis s doktrinoje nurodoma, jog p dinio veiksm išraiškos visum turi suponuoti aiški išvad , jog ketinimas priimti palikim egzistavo⁵². Tai yra sprendžiama kiekvienu atveju individualiai. Latvijos teism praktikoje nustatant, ar palikimas yra priimtas, atsižvelgiama tokius p dinio veiksmus: reguliariai mokami nekilnojamojo turto mokesčiai; teismui pateikiami dokumentai, kurie rodo giminyst s ryš ; turto priežiūra, remontavimas ar rekonstravimas. Remiantis šiomis aplinkybėmis teismas nusprendžia, ar toks asmuo laiko save p diniu ir yra priimęs palikim atliekant faktinius veiksmus.

Rusijos Federacijos civilinio kodekso (toliau - Rusijos CK) 1153 straipsnio 2 dalis numato veiksm visum , kuriuos atlikus yra laikoma, jeigu ne rodyta kitaip, jog p dinis išreiškia vali priimti palikim faktiškai valdant turt⁵³. Straipsnyje minimas pavyzdinis veiksm s rašas: p dinis aktyviais veiksmais vald palik jo turt ; p dinis saugojo ir gin turt nuo tre i j asmen pretenzij ; patyr išlaid d l turto priežiūros; mok jo skolas palik jo kreditoriams arba priim iš tre i j asmen apmok tus siskolinimus, kurie buvo skirti palik jui. Taip pat galima atkreipti dėmesį tai, jog Rusijos CK 1155 straipsnyje yra numatyta galimybė , kai notaras turi teis pripažinti p din faktiškai priimusių palikim nesikreipiant teism⁵⁴. Tam yra reikalingas kit likusi p dini raštiškas sutikimas. Tokiu atveju notaras išduoda p diniui, kuris priim palikim faktiniais veiksmais, paveld jimo teis s liudijim nesikreipiant teism , jeigu yra tenkinamos Rusijos CK 1153 straipsnio 2 dalies numatytos s lygos. Galima tik pastebėti, jog tai gal t bti sektinas pavyzdys Lietuvoje, nes dabar notaras n ra pareigotas tai daryti, o visus su šiuo klausimu susijusias problemas turi spręsti teismas.

⁵¹ Latvijos Respublikos civilinis statymas [interaktyvus]. [Žiūrėti 2017-01-17]. Prieiga per internet : <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018388.pdf>

⁵² Acceptance of an Inheritance - Form and Terms [interaktyvus]. [Žiūrėti 2017-01-18]. Prieiga per internet : https://www.cobalt.legal/file/repository/publications/pdf/Zile_K_Acceptance_of_Inheritance.pdf

⁵³ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [Žiūrėti 2017-01-19]. Prieiga per internet : <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru083en.pdf>

⁵⁴ Ten pat.

Prancūzijos civilinio kodekso (toliau - Prancūzijos CK) 782 straipsnis taip pat numato galimybę priimti palikimą netiesiogiai⁵⁵. Tam, jog būtų laikoma, jog p dinis priimti palikimą turi būti tenkinamos sąlygos, t. y. asmens valia priimti palikimą ir asmens atliekami veiksmai, iš kurių matyti, jog palikimas yra priimtas⁵⁶. Prastai teismų praktikoje laikomasi pozicijos, jog palikimas priimtas, jeigu p dinis disponavo atitinkamu turtu, kai šis turtas yra laikomas paveldėjimo dalimi. Tai sudaro pagrindą teismui manyti, jog, palikimas yra priimtas ir p dinis laiko save turto savininku. Palikimas nelaikomas priimtu, jeigu p dinis atlieka veiksmus, iš kurių akivaizdu, jog jis neketina priimti palikimo. Tai gali būti veiksmai, kurie rodo, jog siekiant išvengti turto, kuris paveldėjimo, pablogėjimo, turto priežiūra, laidotuvių išlaidos, nuomos mokesčių apmokėjimas. Srašas nėra baigtinis ir kiekvien atvej teismas sprendžia individualiai.

⁵⁵ Prancūzijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [Žiūrėti 2017-02-10-]. Prieiga per internet : https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/7754/105592/version/4/file/Code_civil_20130701_EN.pdf

⁵⁶ DYSON, H. French Property and Inheritance Law: Principles and Practice. 2003. p.308.

3. PALIKIMO PRI MIMO PAGAL APYRAŠ TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI

3.1. Palikimo pri mimas pagal apyraš

Skirtingai nei prieš tai nagrinėtas palikimo pri mimos būdas, palikimo pri mimas pagal turto apyraš yra taikomas kur kas rečiau. Pripažinti palikimo pri mimos pagal apyrašą gali būti tik tas, kuris yra suinteresuotas, t. y. pats palikimo pri mimos gavėjas, neturi galimybės pasirinkti, kokį turtą ar jo dalį jis nori paveldėti arba atsisakyti vykdyti tam tikrą paveldimą palikimo prievolę⁵⁷, nes galioja imperatyvi nuostata, jog negalima priimti palikimo su sąlygomis ir išlygomis (CK 5.50 straipsnio 1 dalis). Tad, jei pripažinti palikimo pri mimos, tai reiškia, jog jis priima tiek žinomus, tiek jam nežinomus kitų asmenų reikalavimus palikimo jui bei palikimo reikalavimus kitiems asmenims. Tokiu atveju iškyla rizika, jog priimant palikimo kitais būdais, t. y. kreipiantis į notarą su pareiškimu dėl palikimo pri mimos arba palikimo pri mimos faktiniu valdymu gali atsirasti nemalonios (siurprizingos) situacijos, susijusios su palikimo prievolėmis kitiems asmenims⁵⁸. Siekiant apsisaugoti nuo nemalonių staigmenų, pripažinti palikimo pri mimos pagal antstolio sudarytą turto apyrašą. Tokiu atveju atsakoma už palikimo skolas tik paveldėtu turtu (CK 5.53 straipsnio 1 dalis).

prastai šis palikimo pri mimos būdas renkasi pripažinti palikimo pri mimos, kai nežino arba nėra visiškai sitikinami, kokią gali tekti jiems skolą našta palikimo pri mimos. Dažniausiai žmonės nėra linkę atskleisti savo skoliniųsipareigojimų net ir sutuoktiniai ne visada žino apie savo antrosios pusės sudarytas paskolas sutartis. Tad palikimo pri mimas pagal turto apyrašą suponuoja tam tikrą saugumą jausmą, nes tai yra vienintelis palikimo pri mimos būdas, kuris sudaro sąlygas pripažinti apsisaugoti nuo rizikos, kai palikimo skolos viršys paveldėtą turtą ir todėl pripažinti kils pareiga jas grąžinti iš asmeninio turto⁵⁹. LAT yra išaiškinti, jog šio tvirtinto instituto paskirtis yra apriboti pripažinti atsakomybę už palikimo skolas⁶⁰ todėl, jog palikimo

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis c. b. A. R., Nr. 3K-3-66/2012, kat. 34.5 (S)

⁵⁸ Ten pat.

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. spalio 25 d. nutartis c. b. E. D. B., Nr. 3K-3-444-611/2016, kat. 2.4.1.5.; 3.4.4.11

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 14 d. nutartis c. b. UAB „Vilniaus energija“ v. Lietuvos valstybė, Nr. 3K-7-18/2014, kat. 34.5 (S)

priimantiems p diniams netekt prisiimti atsakomyb s už savininko skolinius sipareigojimus, jei tai paaišk t po palikimo pri mimo. Kita vertus, paveld jimas pagal apyraš ne tik gali apsaugoti p din nuo netik tos palik jo skol naštos, viršijan ios paveldim turt , bet ir galim l š praradimo. Tarkime, jeigu palik jas tur jo pinigini l š užsienio bankuose ar kituose kredito staigose, apie kurias p dinis nieko nežinojo, antstolis sudarin damas turto apyraš , surinks ir pateiks išsami informacij apie vis p dinio paveldim turt .

3.2. *Gin ijam teisi traukimas turto apyraš*

Pagal CK 5.53 straipsnio 2 dal p dinis, norintis priimti palikim pagal turto apyraš , turi kreiptis palikimo atsiradimo vietos notar . Notaras gav s pareiškim išduoda p diniui vykdom j pavedim , kur ne v liau kaip per dvi savaites pateikia palikimo atsiradimo vietos apylink s teismo veiklos teritorijoje veikian iam antstoliui. Antstolis turi sudaryti apyraš iš viso turto, kuris sudaro palikim . Be to, antstoliui suteikiama teis kreiptis vairias staigas siekiant surinkti vis informacij apie palik jo turt . Pagal CK 5.53 straipsnio 3 dal turto apyraš antstolis turi sudaryti per vien m nes , bet tam tikrais išimtiniais atvejais yra galimyb prat sti termin iki trij m nesi . Pagal CK 5.53 straipsnio 5 dal turto apyraše turi b ti nurodomas visas daikt , sudaran i palikim , s rašas, nurodant j vert ir aplinkybes, reikalingas j vertei nustatyti bei vardijamos visos žinomos skolin s palik jo teis s ir pareigos, nurodant palik jo kreditorius ir skolininkus. Visus išuos duomenis apyrašui sudaryti privalo pateikti p dinis (CK 5.53 straipsnio 4 dalis). p dinis, patvirtindamas, jog nurodytas visas jam žinomas palik jo turtas, visi palik jo skoliniai reikalavimai ir skolin s pareigos, pasirašo liudijim , kuris yra prilyginamas priesaikai CK 5.53 straipsnio 6 dalis.

Nagrin jant šias civilinio kodekso normas, išskyla tam tikras neaiškumas d l turto apyrašo sudarymo. Pavyzdžiui, ar reikia traukti palik jo skolas bei teises, kurios yra gin ijamos? Kodeksas prašo pateikti visus duomenis, reikalingus palik jo turto apyrašui sudaryti. Tod l n ra aišku, ar gin ijamos teises yra b tina traukti apyraš , nes jei tokios teis s nebus nugin ytos, tai žinoma, toki teisi ne vardijimas pažeis palik jo kreditori interesus, ta iau, jeigu tokios teises bus nugin ytos, tai lyg ir palik jo kreditori interesai netur t b ti pažeisti ir ši teisi rašymas turto apyraš neb t tikslingas, nes b t

laikoma, jog ši teisi palik jas netur jo. O jeigu gin ijam teisi neb tina traukti apyraš , tuomet kaip bus su teis mis, kurios nebus nuginytos, ar tai reiškia, jog p diniui teks atsakomyb už netinkam duomen pateikim sudarant apyraš ? LAT pažym jo, jog tam, kad teisingai ir proporcingai b t visiems palik jo kreditoriams apmok tos skolos iš turto, kur sudaro palikimas, bei taip pat atsižvelgiant tai, jog atsakomyb už palik jo skolas yra ribojama, tod l turto apyraše turi b ti nurodyta visa informacija apie palik jo turt . LAT pabr ž , jog CK aiškiai nenurodo, kad turto apyraše turi b ti vardintos tik tos skolin s palik jo teis s ir pareigos, d l kuri yra priimtas siteis j s teismo sprendimas. Tod l apyraš turi b ti trauktos visos palik jo skolin s teis s ir pareigos, nepriklausomai nuo to, ar yra pasibaig s j vykdymo terminas, ar tokia teis ar pareiga yra gin ijama, ar d l jos yra priimtas ir siteis j s teismo sprendimas⁶¹. Su tokiais argumentais galima sutikti, nes gin ijama skolininko pareiga arba teis taip pat tur t b ti traukiama sudarom turto apyraš . Kitu atveju apyraš ne traukiant žinom palik jo turim skolini teisi ar skolini pareig , neb t vykdytos arba vykdytos nepilna apimtimi turimi kreditori reikalavimai. Tokiu atveju b t pakenkta palik jo kreditori teis ms ir teis tiems interesams, jeigu jos n ra nuginytos.

3.3. *Gin ijam teisi , traukt turto apyraš , pripažinimo klausimas*

Analizuojant teism praktik galima pasteb ti tam tikr tendencij , kuri yra susijusi su turto apyraše trauktomis gin ijamomis prievol mis. Dažnai bylos šalys laikosi pozicijos, jog, jei turto apyraše p diniai nurodo palik jo skolinius sipareigojimus kreditoriui, kurios yra gin ytinios, laikoma, jog p diniai šiuos skolinius reikalavimus pripaž sta ir atsisako jas gin yti. Toks poži ris yra neteisingas, nes pagal CK 5.53 straipsnio 5 dal p dinis turto apyraš traukia visas jam žinomas palik jo skolas, bet tai nereiškia, jog savaime p dinis šias skolas pripaž sta. Tai tik vardijama tai, kas p diniams yra žinoma. Atsižvelgiant LAT pozicij , jog pats statymas pareigoja traukti visas žinomas palik jo skolas apyraš , o jei prievol s, kurios p diniui n ra žinomos, paaišk ja v liau, tuomet turto apyraš b tina patikslinti kuo manoma grei iau, nes toki statym reikalavim nevykdymas reiškia, jog p dinis gali netekti galimyb s pasinaudoti turto apyrašo teikiamais privalumais. Galima

⁶¹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2016 m. spalio 25 d. nutartis c. b. E. D. B., Nr. 3K-3-444-611/2016, kat. 2.4.1.5.; 3.4.4.11

tik pridurti, jog pati norma pagal tiksl tik reikalauja vardinti visas žinomas skolas, tod l p dinis savo veiksmis vykdo statymo reikalavimus, kurie skirti apsaugoti kreditori interesus ir tokie veiksmai nesuponuoja tai, jog p dinis pripaž sta kreditori skolinius sipareigojimus. Kreditori reikalavimai, skaitant ir tuos, kurie yra traukti turto apyraš , tenkinami bendr ja CPK nustatyta tvarka⁶². Tuo tarpu, kai p dinis nepripaž sta skolos, kil s gin as sprendžiamas gin o teisenai. Jeigu p dinis kreditoriaus reikalavimo (taip pat rašyto paveldimo turto apyraš) netenkina, jo nepripaž sta arba j gin ija, tuomet kreditorius, laikydamasis ieškinio senaties termino, turi teis pareikšti p diniui ieškin d l skolos priteisimo, o šis – pateikti atsikirtimas pagal CPK nuostatas⁶³. Taigi akivaizdu, jog d l skolini sipareigojim pripažinimo ar nepripažinimo yra skirtos visai kitos normos ir 5.53 straipsnio 5 dalis nesprenžia kreditori skolos pagr stumo. Galima dar pamin ti, jog tokios pa ios pozicijos laikosi ir LAT. Teigiama, jog pats palik jo kreditori reikalavim traukimo turto apyraš faktas, kaip toks savaime, nereiškia, jog nurodant antstoliui kreditori reikalavimus, p diniai pripaž sta skolas, t. y. j pagr stum ir teis tum . Tod l gin yto kreditoriaus reikalavimo traukimas savaime arba turto apyrašo patikslinimas traukiant kreditoriaus gin ytinias teises savaime nereiškia, jog p dinis jas pripaž sta⁶⁴.

3.4. p dinio atsakomyb už palik jo skolas, kai apyraše nurodytas ne visas palik jo turtas.

Ne traukus turto apyraš kokios nors palik jo turto dalies arba skolin s pareigos yra rizika, jog gali b ti pakenkta kreditori teis tiems interesams, nes tokiu atveju kreditori reikalavimai bus vykdytini nepilna dalimi arba visai ne vykdyti. Tam, jog neb t pažeisti kreditori interesai, Lietuvos civilinis kodeksas numato atsakomyb už neteising duomen pateikim sudarant turto apyraš . CK 5.54 straipsnyje yra numatyta, jog, jei sudarant turto apyraš p dinis d l savo kalt s nurodo ne vis turt , sudarant palikim , nusl p palik jo skolininkus, p dinio iniciatyva palikimo sud t buvo rašyta nesanti skola arba kai turto apyrašas, statymo nustatyta tvarka nepapildytas, p dinis už palik jo

⁶² Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2006 m. spalio 30 d. nutartis c. b. UAB „Finans spektro investicija“. v. AB „Vilmarkas“, K. R. Nr. 3K-3-546/2006, kat. 34.5; 128.1;128.18; 128.19 (S).

⁶³ Ten pat.

⁶⁴ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2011 m. birželio 20 d. nutartis c. b. UAB „Zeta Reticuli“ v. I. B., Nr. 3K-3-286/2011, kat. 34.5; 52.3; 114.11 (S).

skolas atsako visu savo turtu. CK 5.54 str. tvirtintos neteisingo apyrašo teisinis pasekmės – atsakomybė už palikimo skolas visu paveldtojo turtu yra vertinamos kaip sankcija p diniui už statyme tvirtintą pareigą, sudarant turto apyrašą, nesilaikymą⁶⁵. Tam, jog atsirastų p dinio atsakomybė už palikimo skolas visu savo turtu, gali būti nustatytos net tik CK 5.54 straipsnyje vardintos aplinkybės. Aplinkybių sąrašas nėra baigtinis. Galimi ir kiti p dinio veiksmai, dėl kurių sudarytas apyrašas bus neišsamus⁶⁶.

Nagrinėjant teismų praktiką matyti, jog teismai link formaliai vertinti bylos aplinkybes, t. y. paviršutiniškai vertinamos arba net nenustatinėjamos priežastys, dėl kurių p dinis neatskleidžia duomenų, reikalingų apyrašui sudaryti, pavyzdžiui, p dinis, priimdamas palikimą pagal turto apyrašą, informavo antstolą apie palikimo skolų kreditoriui, tačiau antstolis minėtą skolą ne traukė turto apyrašą, nes, kaip teigė antstolis, skola buvo ginytina ir dėl jos nebuvo priimtas teisės teismo sprendimas. Teismui priimtus sprendimus dėl gintinos skolos, buvo išduotas antstolio vykdomasis raštas dėl skolos išieškojimo, kuris buvo nukreiptas p dinio asmeniniam turtui. P dinis kreipėsi teismu ir ginėjo antstolio veiksmus, kadangi skolos, dėl kurių buvo areštuotas turtas, nėra p dinio asmeninės. Tačiau teismai tai neatsižvelgė ir taikė p dinio kaltės prezumpciją. P dinių laik nes žinungu dėl neteislingai sudaryto apyrašo ir toliau netyrė ir nevertino, jog antstolis buvo informuotas apie palikimo skoliniussipareigojimus, tačiau jis ne traukė turto apyrašą, nes manė, jog, jei apyrašo sudarymo metu teismo sprendimas nebuvo teisės, tuomet negalima traukti turto apyrašą sumą, dėl kurių vyko ginčas, todėl akivaizdu, jog neteisingas turto apyrašas buvo sudarytas ne dėl p dinio, o dėl trečiojo asmens kaltės – antstolio.

LAT pažymėjo, jog svarbu tinkamai vertinti, dėl kokių aplinkybių p dinis neatskleidžia reikalingų duomenų turto apyrašui sudaryti. Ar tai yra objektyvios aplinkybės, t. y. p dinis nežinojo palikimo skolų ir turtinių teisių, ar tai yra susiję su p dinio kaltais veiksmais – tyčia arba dideliu neatsargumu. Jeigu nustatoma, jog p diniui buvo žinomos palikimo skolų palikimą sudarantis turtas, taip pat palikimo skolinis teisės bei pareigas, tačiau atsižvelgiant faktines bylos aplinkybes matyti, jog sudarant turto apyrašą ar vėliau jį papildant, buvo s moningai ar dėl didelio neatsargumo nenurodytas konkretus turtas, sudarantis palikimą

⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. spalio 25 d. nutartis c. b. E. D. B., Nr. 3K-3-444-611/2016, kat. 2.4.1.5.; 3.4.4.11.

⁶⁶ VILEITA, A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Penktoji knyga. Paveldėjimo teisė. Justitia, 2003, Nr.5, p.31.

arba nebuvo trauktos teisės ir pareigos, tai konstatuojama, jog dėl netinkamo turto apyrašo sudarymo yra kaltas p dinis ir taikoma atsakomybė už palikėjo skolas visu savo turtu.

To CK nra tvirtinta, tačiau teismų praktikoje laikomasi pozicijos, jog viliu sudarytas turto apyrašo papildymas negali šalinti p dinio atsakomybės, nes priešingu atveju kitoks aiškinimas sudarytų prielaidas p diniui piktnaudžiauti savo teisėmis ir pareigomis ir dėl to CK 5.53 straipsnyje tvirtintos p dinio pareigos taptų deklaratyvaus pobūdžio, o CK 5.54 nuostata egzistuotų tik formaliai. Toki teismų pozicij galima pagrįsti tuo, jog CK 5.53 straipsnio 7 dalyje p dinis turi pareigą vos tik gavus informaciją apie palikėjo skolines teises ir skolines pareigas, kurias yra ne trauktas turto apyraš, kreiptis notar siekiant papildyti turto apyraš. Žinoma, sudaryti turto apyraš gali reikalauti ir palikėjo kreditoriai, t numato CK 5.53 straipsnio dalis. Palikėjo kreditoriai turi teisę patys dalyvauti sudarant turto apyraš arba galioti kit asmen dalyvauti sudarant turto apyraš. LAT yra konstatavęs, jog pagal turto apyrašo sudarymo tikslą, dėl apyrašo papildymo teism gali kreiptis ir p diniai, ir kreditoriai⁶⁷, tačiau tai yra teisė, bet ne pareiga.

3.5. p dinio atsakomybės sistemos taikymas Lietuvoje

Teisės teorijoje pagal kreditorių galimybes patenkinti savo reikalavimus yra skiriamos dvi pagrindinės atsakomybės ribojimo sistemos. Pirmoji sistema, kai kreditorius gali patenkinti savo reikalavimus tik iš paveldto turto cum viribus hereditatis bei kita sistema, kai kreditorius gali patenkinti savo reikalavimus tiek iš paveldto, tiek iš asmeninio p dinio turto, tačiau kreditoriaus reikalavimai negali viršyti paveldto turto vertės pro viribus hereditatis. Esminis skirtumas tarp minėtų sistemų yra, iš kokio turto ir kaip yra tenkinami kreditorių interesai.

Pagal cum viribus hereditatis sistemą tenkinami tik iš paveldimo turto, t. y. p dinio turtas ir paveldimas turtas yra atribojami, tokiu atveju nepaliekama galimybė palikėjo kreditoriams nukreipti savo reikalavimus p dinio asmenin turt. Tokiu atveju p dinio asmeninis turtas yra apsaugotas ir kreditoriams nepasiekiamas, pavyzdžiui, jei paveldimo turto vertė yra lygi 50.000 EUR, o skola traukta paveldjimo apyraš yra 100.000 EUR, kreditorius turi teisę nukreipti reikalavimą tik paveld turt, nepriklausomai nuo to,

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 30 d. nutartis c. b. UAB „Finansų spektro investicija“. v. AB „Vilmarkas“, K. R. Nr. 3K-3-546/2006, kat. 34.5; 128.1; 128.18; 128.19 (S).

koki b t jo vert . Turto vert s kriterijus min toje p dini atsakomyb s sistemoje n ra esminis.

Pro viribus hereditatis p dinio atsakomyb s atveju svarbu fiksuoti turto vert , statymuose gali b ti nustatytas momentas, nuo kurio nustatoma paveldimo turto vert , ta iau taip yra ne visada⁶⁸. Paprastai statymuose daroma prezumpcija, jog turto vert s nustatymo momentas siejamas su palikimo atsiradimo momentu. Pavyzdžiui, jei paveld jimo turto vert yra lygi 50.000 EUR, o skola traukta paveld jimo apyraš yra 100.000 EUR, ta iau, tarkime, po paveldimo turto vert s nustatymo momento turtas nuvert ja iki 10.000 EUR. Kreditorius turi teis reikalauti 100.000 EUR, ta iau kadangi paveldimo turto vert sumaž jo, kreditoriaus reikalavimai negali b ti visiškai patenkinti iš paveldimo turto, tod l likusi reikalavimo dal , t. y. 90.000 EUR, p dinis turi padengti iš savo asmeninio turto.

Kuriai p dinio atsakomyb s ribojimo sistemai priklauso Lietuva, aiškaus atsakymo kur laik nebuvo. Nei kodeksas, nei teism praktika aiškios p dinio atsakomybes sistemos nenustat . Pagal 5.62 straipsnio 3 dal numatyta, jog valstyb atsako už palik jo skolas neviršijant jai per jusio paveld to turto tikrosios vert s. Tai lyg ir suponuoja, jog d l valstyb s atsakomyb s pasirinkta pro viribus hereditatis principas. CK 5.53 straipsnio 1 dalis nustato, jog p dinis, pri m s palikim pagal antstolio sudaryt turto apyraš , už palik jo skolas atsako tik paveld tu turtu. Vertinant tai pagal lingvistin normas aiškinim žodžiai „paveld tu turtu“ tur t reikšti, jog kreditoriaus reikalavimai turi b ti tenkinami tik iš paveld to turto, o ne iš paveld to turto vert s⁶⁹,o tai atsakomyb s ribojimas priskiriamas pro viribus hereditatis sistemai.

Ta iau panašu, jog kur laik , pats šios normos vertinimas buvo visai kitoks. Doc. A. Vileita, kuris taip pat dalyvavo rengiant Civilinio kodekso projekt , 2005 metais išleistame Civilinio kodekso penktos knygos komentare nurodo, jog palikimo pri mimas pagal apyraš riboja p dinio atsakomyb už palikimo skolas tik tikr ja turto verte⁷⁰, kas reikšt , jog p dini atsakomyb s ribojimas priskiriamas pro viribus hereditatis sistemai⁷¹. Tokia pozicija grindžiama, nes senajame 1964 met Civiliniame kodekso straipsnyje buvo

⁶⁸ BUBLIEN , D., APLINSKIEN , E. Ribota p dini atsakomyb už palik jo skolas. Teis , 2011, p.15

⁶⁹ Ten pat.

⁷⁰ VILEITA, A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Penktoji knyga. Paveld jimo teis . Justitia, 2003, Nr.5, p.29.

⁷¹ BUBLIEN , D., APLINSKIEN , E. Ribota p dini atsakomyb už palik jo skolas. Teis , 2011, p.15

nustatyta, kad pri m s palikim p dinis už palik jo skolas atsako tikr ja paveld to turto verte. Teigiama, jog ši nuostata atitiko tuometin socialistin s visuomen s s lygas, nes tuo metu fiziniams asmenims buvo draudžiama verstis kine komercine veikla ir j skolos buvo buitinio pob džio⁷². Atsižvelgiant tai autorius nenurodo, kad šiuo atveju yra pasirinktas kitoks p dini atsakomyb s principas, negu buvo numatyta 1964 m. CK⁷³. Taigi akivaizdu, jog paveld jimo norm komentaro autorius laikosi pozicijos, jog Lietuvos CK ši norma vertinama taip pat kaip ir 1964 m. CK. Galima dar pridurti, jog doc. A. Vileitos nuomon nepakito ir išsak t pa i pozicij 2011 metais išleistame paveld jimo teis s vadov lyje. Su šiuo teiginiu galima nesutikti, pavyzdžiui, jeigu statymo leid jas CK 5.53 straipsnio 1 dal b t nor j s priskirti prie pro viribus hereditatis atsakomyb s sistemos kaip tai buvo 1964 m. CK, tai labai tik tina, jog aiškinant p dinio atsakomyb už palik jo skolas ribojim ne konkre iu paveld tu turtu, o paveld to turto verte, norm statyme vartojamos s vokos ir gramatin s konstrukcijos neb t pasikeitusios. Tod l tai tik rodo statymo leid jo ketinim ir vali min tus teisinius santykius nereglamentuoti taip pat, kaip jie buvo reglamentuoti 1964 m. CK. Tuo tarpu pasteb tina, jog teism praktikoje aiškios pozicijos šiuo klausimu taip pat nebuvo. LAT nutartyse tokio pob džio klausimai nebuvo nagrin jami, ta iau keliose nutartyse buvo užsiminta, jog p diniui, siekian iam paveld ti, ta iau kartu apsisaugoti nuo to, kad jam netekt atsakyti už palik jo prievoles savo turtu, statyme nustatytas specialus palikimo pri mimo b das, kuriuo pasinaudodamas, p dinis atsako už palik jo skolas tik paveld to turto verte (CK 5.52 straipsnio 2 dalis, 5.53 straipsnio 1 dalis)⁷⁴. Tai lyg ir sufleruoja, jog pritariama Doc. A. Vileitos pozicijai, kad p dinis atsako už palik jo skolas tik paveld to turto verte, ta iau detaliau apie tai nebuvo pasisakyta. Tod l susidaro sp dis, jog vis d lto yra linkstama Lietuv priskirti prie pro viribus hereditatis atsakomyb s sistemos, ta iau labai neužtikrintai.

2014 metais LAT vienoje nutartyje nurod , jog turi b ti taikoma cum viribus hereditatis p dinio atsakomyb s apribojimo sistema⁷⁵. Tai suteik tam tikr aiškum d l p dinio atsakomyb s sistemos taikymo Lietuvoje. Teismas pažymi, jog d l vartojam

⁷² Ten pat.

⁷³ Ten pat.

⁷⁴ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis c. b. A. R. ir kt. Nr. 3K-3-66/2012, kat. 34.5; 52.3; 114.11 (S) ir kita byla Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2011 m. kovo 14 d. nutartis c. b. A. Ž. V. M. Ž.. Nr. 3K-3-108-2011, kat. 34.5; 116.1; 121.13

⁷⁵ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2014 m. spalio 21 d. nutartis c. b. B. T. Nr. 3K-3-433-2014, kat. 34.5; 129.1 (S).

s vok ir gramatini konstrukcij , kurios apibr žia atsakomyb s ribojimus statymo leid jo valia nustatyti netapat s p dini atsakomyb s ribojimai d l valstyb s atsakomyb s pagal CK 5.62 straipsnio 3 dal ir p dinio atsakomyb pagal CK 5.53 straipsnio 1 dal . Likusioje nutarties dalyje teismas d mes skyr CK norm analizei, kurios nustato p dinio atsakomyb už palik jo skolas.

Teismas vertindamas CK 5.53 straipsnio 1 dal analizavo teis s akt leid jo ketinimus bei taip pat atsižvelg 1964 m. CK 594 straipsnio 1 dalies vartojam s vok ir gramatini konstrukcij ypatumus. Iš to buvo padaryta išvada, jog statymo leid jo valia buvo pakeisti anks iau galiojus atsakomyb s ribojimo teisin reglamentavim . Toki išvad pagrindžia ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso penktosios knygos projekto aiškinamojo rašto nuostatos, kuriuose nurodyta, kad „skirtingai nuo dabar galiojan io Civilinio kodekso, projekte numatoma, kad p dinis, pri m s palikim turto valdymo per mimu arba padav s pareiškim notarui, atsako už palik jo skolas visu savo turtu; palik jo skolos padengiamos tik iš palikimo trimis atvejais: pirma, kai palikimas priimamas pagal teismo antstolio sudaryt turto apyraš ; antra, kai p dinis, pri m s palikim , kreipiasi palikimo atsiradimo vietos apylink s teism su prašymu paskirti palikimo administratori ; tre ia, kai sudaromas turto apyrašas palikimo administravimo nesteigimo arba panaikinimo atveju.“⁷⁶. Kitas argumentas, jog atsakomyb s ribojimas priskiriamas pro viribus hereditatis sistemai yra s vokos „tik paveld tu turtu“ lingvistinis aiškinimas. Anot teismo, šis žodži junginys tur t b ti aiškinamas taip kad, p dini atsakomyb už palik jo skolas ribojama konkre iu paveld tu turtu“⁷⁷, O iš to daroma išvada, jog kreditori reikalavimai gali b ti tenkinami tik iš paveld to turto, o ne iš paveld to turto vert s, t. y. jie negali b ti tenkinami iš asmeninio p dini turto, nors ir neviršijant paveld to turto vert s, p diniai savo asmeniniu turtu neatsako už palik jo skolas⁷⁸. Taigi galima spr sti, jog LAT nesutinka su doc A. Vileitos pozicija ir konstatuoja, kad „CK 5.53 straipsnio 1 dalis, pagal kuri p dinis pri m palikim pagal antstolio sudaryt turto apyraš , už turto palik jo skolas atsako tik paveld tu turtu, turi b ti aiškinama taip, jog p dinio atsakomyb už palik jo skolas ribojama tik konkre iu paveld tu turtu ir d l to kreditori reikalavimai turi b ti tenkinami tik iš paveld to turto, o ne iš paveld to turto vert s, t. y. kreditori reikalavimai negali b ti

⁷⁶ Ten pat.

⁷⁷ Ten pat.

⁷⁸ Ten pat.

tenkinami iš p dinio asmeninio p dini turto, kurie nors ir neviršija paveld to turto vert s“⁷⁹. Panašu, jog tokiam teismo sprendimui didel impuls suteik doc. D. Bublien s ir E. aplinskien s 2011 metais išleistas straipsnis „Ribota p dini atsakomyb už palik jo skolas“, kuriame daroma išvada, jog nagrin jamu klausimu Lietuvos paveld jimo sistemoje n ra nustatyta aiškaus reguliavimo d l p dini atsakomyb s. Straipsnyje pastebima, jog Lietuvoje paveld jimo teis je galima aptikti tiek viribus hereditatis, tiek cum viribus hereditatis atsakomyb nustatan i sistemos požymi . Tod l pažymima, jog n ra pakankamai argument palaikyti vien ar kit sistem ⁸⁰ ir si loma siekiant išspr sti min t klausim keisti Civilin kodeks . Lyginant su LAT sprendimu, išvados skirtingos, ta iau argumentai yra panaš s. Galima sutikti, jog tam, kad atsakomyb s sistema gal t tinkamai veikti, reik t keisti arba papildyti CK. Ta iau taip pat galima sutikti su LAT ir pasirinkti vien konkre i atsakomyb s sistem nekei iant esamo teisinio reguliavimo, net jei ir atsakomyb s sistema n ra aiškiai reglamentuota. Kadangi atsižvelgiant esam situacij , jog iš esm s nagrin jamu klausimu byl beveik n ra, o tai savaime reiškia, jog šiuo metu n ra poreikio keisti pa io CK.

3.6. CK 5.53 straipsnio 1 dalies problematika

Atvejis, kuris gal t sukelti tam tikr k blum , bet iš esm s tai yra labiau teorin problema, nes šiai situacijai reikia specifini s lyg . CK 5.53 str. 1 dalis numato, jog, tuo atveju, kai bent vienas iš p dini palikim priima pagal turto apyraš , tai visi kiti p diniai, nesvarbu, koku b du pri m palikim , laikytini pri musiais palikim pagal turto apyraš ir už palik jo skolas atsako tik paveld tu turtu. Pavyzdžiui, trys p diniai palikim pri m skirtingais b dais ir paskutinysis p dinis palikim pri m pagal turto apyraš . Taigi pagal CK 5.53 str. 1 dal visi p diniai yra laikomi pri m palikim pagal turto apyraš . Teism praktikoje yra pasisakyta, jog, jei vienas p dinis kreip si notar su pareiškimu d l palikimo pri mimo, nepašalina kito p dinio teis s priimti palikim , faktiškai pradedant turt valdyti ir tokia situacija laikytina, jog tik tai, kad palikimas yra priimtas keli p dini skirtingais, ta iau lygiaveriais b dais⁸¹. Ta iau to paties negalima pasakyti apie palikimo

⁷⁹ Ten pat.

⁸⁰ BUBLIEN , D., APLINSKIEN , E. Ribota p dini atsakomyb už palik jo skolas. Teis , 2011, p.22.

⁸¹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2011 m. birželio 17 d. nutartis c. b. J. V. Nr. 3K-3-285/2011, kat.34.5; 114.11; 128.2 (S).

pri mimos pagal turto apyrašą. Tai yra specifinis palikimo pri mimos būdas, t. y. žinoma, pripažinta ir LAT⁸². Vis pirma esminis skirtumas tarp turto apyrašo ir kit likusių palikimo pri mimos būdų yra p dinių atsakomybės apimtys ribojimas, bet panašu, jog ne tik tai. Pavyzdžiui, ta pati min ta situacija, kurioje paskutinis p dinių, priimdamas palikimą pagal turto apyrašą, taip pat pakeičia likusių p dinių palikimo pri mimos būdus. Kadangi tiek doktrinoje, tiek teismų praktikoje teigiama, jog palikimas priimamas laisva valia, vienu iš statyme numatytų būdų⁸³, todėl min ta situacija apribos p dinių laisvą priimti palikimą jo paties pasirinktu būdu ir, be to, taip pat reikia pripažinti, jog statymo leidimas nelaiko palikimo pri mimos pagal apyrašą lygiavertiu būdu lyginant su kitais palikimo pri mimos būdais.

Žinoma, galima ir kita teorinė situacija, kai, pavyzdžiui, pirmasis p dinių padavęs palikimo atsiradimo vietos notarui pareiškimo dėl palikimo pri mimos ir vėliau paaiškėja, jog palikimo kreditorių reikalavimai yra didesni negu paveldimas turtas, o tuo tarpu antrasis p dinių iki to laiko dar nebuvo išreiškęs valios dėl palikimo pri mimos. Taigi realu, jog antrasis p dinių gali priimti palikimą pagal turto apyrašą. Tad pritaikius CK 5.53 str. 1 dalį, pirmasis p dinių, kuris jau buvo išreiškęs valią priimti palikimą, padavęs palikimo atsiradimo vietos notarui pareiškimo apie palikimo pri mimos, turintis būti laikomas pirmasis palikimą pagal turto apyrašą, o tai reiškia, jog pirmasis p dinių teoriškai atsakys už palikimo skolas ne savo, o tik paveldetu turtu. Todėl tokia situacija yra gan keista, nes pagal statymus ir teismų praktiką palikimą galima priimti tik vieną kartą ir vienu pasirinktu būdu⁸⁴. Tad asmuo, nustatyta tvarka išreiškęs savo valią priimti palikimą, jos vėliau negali pakeisti, t. y. atsisakyti priimto palikimo (CK 5.60 straipsnio 4 dalis). Galima tik atkreipti dėmesį, jog p diniai tai neatsižvelgia ir sužinoję apie didžiules turto palikimo skolas, bando rodyti, jog palikimas buvo priimtas per klaidą. Kartais pavyksta tai rodyti, ypač, jeigu, pavyzdžiui, p dinių yra senyvo amžiaus, tačiau dažniausiai laikomasi pozicijos, jog „asmuo negali reikalauti pripažinti palikimo pri mimos sandorą negaliojančiu kaip sudarytą suklydus (CK 1.91 straipsnis), jeigu jis nežinojo palikimo sudėties. Min ta, kad, priimdamas palikimą, p dinių paveldi tiek jam žinomą, tiek nežinomą palikimo turtą,

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 21 d. nutartis c. b. B. T., Nr. 3K-3-433/2014, kat. 34.5; 129.1 (S).

⁸³ Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. sausio 19 d. nutartis c. b. S. O. F., Nr. e2S-9-513/2017, kat. 3.3.2.3; 3.4.5.12 (S).

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis c. b. A. R., 3K-3-66/2012, kat. 34.5 (S).

skolas, kitus sipareigojimus⁸⁵. Tod l paaišk jus mirusiojo palik jo skoliniam sipareigojimams, p dinis negali pakeisti pasirinkto palikimo b do, nes taikoma prezumpcija, jog notaras p diniui prieš priimant palikim yra išaiškin s visas galimas tokio palikimo pri mimo b do pasekmes⁸⁶. Kadangi p diniai prastai yra tarpusavyje gimin s, tai dažniausiai iš anksto susitar kreipiasi notar su pareiškimu priimti palikim , tokiu atveju lyg netur t kilti problem . Ta iau p dinis, priimdamas palikim , savo veiksm neturi derinti su kitais asmenimis, kitais p diniais, testamentu vykdytoju, notaru ir t.t.⁸⁷. O tai reiškia, jog taip pat p dinis neprivalo savo veiksm derinti ir su kreditoriais ir tod l gali priimti palikim pagal apyraš ir prieš tai aptartoje situacijoje. Jeigu kreditori reikalavimai yra didesni už paveld t turt , tai toks antrojo p dinio palikimo pri mimas pagal turto apyraš yra tik formalus, nes realiai vis tiek jokio turto negal t paveld ti, nes atsakyt už palik jo skolas visu paveldimu turtu. Ta iau tokie veiksmai pad t pirmajam p diniui, kurio pasirinktas palikimo pri mimo b das neriboja jo atsakomybes už palik jo skolas. Taigi rezultatas yra toks, jog bus pažeisti kreditori interesai. Gin o atveju tik tina, jog teismas grei iausiai vadovaut si teisingumo, protingumo bei s žiningumo principais ir šioje situacijoje tok formal palikimo pri mimo b d pripažint neleistinu ir b t palankesnis kreditori interesams.

Pakeitus min t situacij , kai, pavyzdžiui, pirmasis p dinis kreipiasi vietos notar d l turto apyrašo sudarymo, o antrasis p dinis kreip si su pareiškimu priimti palikim . Šiuo atveju netur t kilti problem , nes notaras sistemoje, matydamas užklaus d l palikimo pri mimo pagal apyraš , grei iausiai neišduos antrajam p diniui paveld jimo teis s liudijimo, kol pirmasis notaru nepristatys antstolio sudaryto turto apyrašo, nes tai prieštaraut CK 5.53 str. 1 daliai.

3.7. Atsakomyb už neteisingo apyrašo sudarym , kai lik p diniai palikim buvo pri m kitais b dais

Toliau nagrin jant turto apyrašo sudarymo ypatumus ir atsižvelgiant tai, jog vienas iš p dini , priimdamas palikim pagal turto apyraš iš esm s teoriškai pakei ia likusi

⁸⁵ Ten pat.

⁸⁶ Kauno apygardos teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2012 m. birželio 18 d. nutartis c. b. S. M. Ž. Nr. 2A-1181-221/2012, kat. 21.4.1.2; 21.4.2.6; 34.5.; 124.21.

⁸⁷ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2011 m. spalio 11 d. nutartis c. b. H. A. P. ir M. I. M., Nr. 3K-3-382/2011 , kat. 34.5; 123.2; 128.19

p dini palikimo pri mimo b dus (CK 5.53 str. 1 dalis), galima kelti kit problemin klausim . Pavyzdžiui, ar likusieji p diniai turi pasirašyti turto apyraš , nors palikim pri m kitu b du? Atsakant š klausim der t atsižvelgti CK 5.53 str. 6 dal , kurioje nustatyta, jog „turto apyraš pasirašo antstolis ir p dinis, dalyvav s sudarant apyraš . Apyrašo pabaigoje turi b ti p dinio pasirašytas paliudijimas, tolygus priesaikai, kad apyraše nurodytas visas p diniui žinomas palik jo turtas, visi palik jo skoliniai reikalavimai ir skolin s pareigos“. Šioje nuostatoje der t atkreipti d mes pirm sakin , kuriame kalbam apie p din , kuris dalyvavo sudarant apyraš . Kita vertus, statymas nereikalauja dalyvauti visiems p diniams, teikiant duomenis turto apyrašo sudarymui. Taigi, sprendžiant iš to, galima daryti prielaid , jog tur t užtekti bent vieno p dinio patvirtinimo, jog sudarytas turto apyrašas yra teisingas.

Galimi ir kiti probleminiai klausimai, ar likusieji p diniai turi aktyviai dalyvauti sudarant arba papildant turto apyraš ir kokia likusi p dini atsakomyb už neteisingai sudaryt apyraš ? Kadangi, kaip ir buvo min ta, jog nors vienas iš p dini pri m palikim pagal turto apyraš , tai lik p diniai laikomi taip pat pri m palikim pagal turto apyraš , o tai lemia, jog atsakomyb už palik jo skolas tampa ribota paveld tu turtu. p diniai, kurie pri m palikim kitais statyme numatytais b dais, gali argumentuoti, jog jie neprivalo dalyvauti turto apyrašo sudaryme ir tuo labiau netur t atsakyti už neteisingo turto apyrašo sudarym , nes jie pri m palikim kitais b dais. Kadangi neteisingo turto apyrašo teisinės pasekmės atsiranda tada, kai paaišk ja palik jo skoliniai sipareigojimais (CK 5.54 str.). Taigi rezultato atžvilgiu n ra skirtumo, ar, pavyzdžiui, visi p diniai priims palikim padav pareiškim notarui ir v liau paaišk jus palik jo kreditoriui teks atsakyti už paveld tas skolas savo turtu, ar lik s p dinis priims palikim pagal sudaryt neteising apyraš ir taip pat pakeis likusi p dini palikimo pri mimo b dus. Kita vertus, kiekvienas p dinis turi b ti aktyvus gyvendinant savo teises. Privalo elgtis atidžiai, r pestingai ir aktyviai dalyvauti teikiant duomenis antstoliui, kuris sudaro arba reikalui esant papildo turto apyraš , nepaisant to, jog nepri m s palikimo pagal turto apyraš . To nepadar s p dinis tur t prisiimti atsakomyb už neteising turto apyrašo sudarymui pateikt neteising informacij ir atsakyti už palik jo skolas savo turtu (CK 5.54), o kai p dini keletas, visi jie už palik jo skolas atsako solidariai visu savo turtu (CK 5.52 straipsnis).

3.8. *Palikimo pri mimo pagal turto apyraš reglamentavimas užsienio teis je*

Pagal Latvijos C 707 straipsnį, p dnis gali priimti palikim pagal turto apyraš , ta iau atsako už turto palik jo skolinius sipareigojimus kreditoriams ne paveld tu turtu, o paveld to turto verte⁸⁸. Be to, statymas numato galimyb iš turto vert s atskai iuoti pinig sumas, reikalingas turto apyrašui sudaryti. p dnis gali gyvendinti savo teis , priimti palikim pagal apyraš , kreipdamasis teism su prašymu pavesti antstoliui sudaryti turto apyraš . Tai p dnis turi padaryti per du m nesius nuo pranešimo apie galimyb priimti palikim gavimo (Latvijos C 709). Apsispr sti p diniui, ar priimti palikim pagal turto apyraš yra skirtas gana trumpas terminas. D l to ši nuostata yra kritikuojama, nes terminas, skirtas kreditoriams, per kur jie turi pranešti p diniui apie turto palik jo skolinius sipareigojimus ir terminas, per kuri p dnis turi teis priimti palikim pagal turto apyraš , yra nesuderinti⁸⁹. Tod l tokiu atveju p dnis atsiduria savotiškoje loterijoje, nes du m nesiai yra santykinai per trumpas laiko tarpas p diniui susipažinti tiek su turto palik jo kreditori reikalavimais (jeigu jie pareikšti per 2 m nesius), tiek su palik jo turtu ir j einan iais daiktai. Tod l p diniui yra pakankami sunku nuspr sti, ar palikimo pri mimas pagal turto apyraš jam finansine prasme yra jam naudingas.

Pranc zijos CK 787 straipsnis taip pat numato galimyb priimti palikim pagal turto apyraš ⁹⁰. Atsakomyb už turto palik jo skolinius sipareigojimus, tokia pati kaip ir Latvijoje, t. y. neviršijant priimto paveld to turto vert s. p dnis, norintis priimti palikim pagal turto apyraš , turi kreiptis palikimo atsiradimo vietos teism ir per du m nesius nuo kreipimosi dienos paduoti sudaryt turto apyraš (Pranc zijos CK 790 straipsnis). D l turto apyrašo sudarymo p dnis gali notar , aukciono reng j arba antstol . Apyraše turi b ti nurodytas visas paliktas turtas skaitant skolinius sipareigojimus.

Tuo tarpu pagal Rusijos CK n ra numatytos galimyb s p diniui priimti palikim pagal turto apyraš . Rusijos CK reglamentuoja tik du palikimo pri mimo b dus: turto pri mim kreipiantis su pareiškimu notar ir palikimo pri mim faktiškai valdant turt (Rusijos CK

⁸⁸ Latvijos Respublikos civilinis statymas [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-01-17]. Prieiga per internet : <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018388.pdf>

⁸⁹ Acceptance of an Inheritance - Form and Terms [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-01-18]. Prieiga per internet : https://www.cobalt.legal/file/repository/publications/pdf/Zile_K_Acceptance_of_Inheritance.pdf

⁹⁰ Succession - France [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-02-10-]. Prieiga per internet : https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-fr-en.do?member=1

1153)⁹¹. Kita vertus, žvelgiant istoriniu aspektu, Rusijos statymai niekada nenumat palikimo pri mimo pagal turto apyraš .

⁹¹ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-01-19]. Prieiga per internet : <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru083en.pdf>

4. PALIKIMO PRI MIMO TERMINO TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI

4.1. *Palikimo pri mimo terminas*

Asmeniui mirus p diniai palikimo atsiradimo dien gyja subjektin paveld jimo teis , ta iau tai dar nereiškia, kad jie per m palik jo teises ir pareigas⁹². Tam, kad gaut palikim , p diniai turi statymo nustatyta tvarka priimti palikim ⁹³. Lietuvos statymai nenumato galimyb s palik jo turtui savaime pereiti p diniams nuosavyb s teise. Tad, kad p dinis tapt paveld to turto savininku, o mirusiojo paliktas turtas b t laikomas priimtu, p dinis turi atlikti aktyvius valinius veiksmus, kuriais jis, kaip p dinis, išreikšt savo vali priimti palikim per statymo nustatyta termin ⁹⁴. CK 5.50 straipsnio 3 dalis nurodo special termin , t. y. tris m nesius nuo palikimo atsiradimo dienos, per kur p dinis turi apsispr sti, ar priimti palikim . p dini teis spr sti, ar gyvendinti paveld jimo teis ir perimti palikim sudaran ias turtines ir neturtines palik jo teises n ra varžoma⁹⁵.

4.2. *Palikimo pri mimo termino problematika*

CK 5.50 straipsnio 3 dalyje nustatytas trij m nesi terminas palikimui priimti nuo palikimo atsiradimo dienos. Kadangi CK 5.11 straipsnis numato net šešias p dini eiles, ir d l to kyla neaiškumas⁹⁶, ar vis eili p diniai privalo per tris m nesius nuo palikimo atsiradimo dienos pareikšti savo teis priimti palikim ? Gal iš esm s tokia pozicija gal t b ti tam tikr prasme teisinga, nes kiekvienai p dini eilei neb t sudarytos lygos vilkinti paveld jimo proced ros. Trumpesn palikimo pri mimo skai iavimo tvarka skatint greit civilin apyvert , nes tai užtikrint apibr žtum civiliniuose teisiniuose santykiuose ir verst p dinius kuo grei iau priimti sprendim d l paveldimo

⁹² Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2014 m. lapkri io 13 d. nutartis c. b. A. J. Nr. 3K-3-523/2014, kat. 34.3 (S).

⁹³ Ten pat.

⁹⁴ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2010 m. spalio 5 d. nutartis c. b. P. L., P. L., S. L. Nr. 3K-3-382-2010, kat. 34.5; 121.21 (S).

⁹⁵ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2009 m. gruodžio 11 d. nutartis c. b. A. K. v. P. G. Nr. 3K-3-560/2009 , kat. 24; 34.4.3; 114.11;121.19.6 (S).

⁹⁶ Paveld jimo teis s klausimais [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-02-10-]. Prieiga per internet : <https://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=31618>

turto. Tai būtų galima padaryti remiantis ir tuo, jog Lietuvos CK numato galimybę priimti palikimą pagal turto apyrašą ir atsakyti už turto palikimą jo skolas tik paveldėtu turto. Tada p dinių arba vieno iš p dinių teisingai ir tinkamai sudarytas turto apyrašas garantuotų, jog p diniai už palikimą jo skolas neatsakys savo asmeniniu turto. Tokiu atveju p diniai galėtų priimti palikimą, neatsižvelgiant tai, ar yra žinomos turto palikimą jo skolos. Lyginant tai su Latvijos statymu, kuriame pareikšti teisai priimti palikimą pagal turto apyrašą, gali būti nustatytas dar trumpesnis terminas (du mėnesiai) ir atsakoma už palikimą jo skolas turto verte. Galima tik spręsti, kad toks reguliavimas iš esmės blogina p dinių padėtį bei skatina juos, neturint pakankamai tikslios informacijos apie turto palikimą jo skolas, atsisakyti priimti palikimą. Todėl Lietuvoje nustatytas statyminis reguliavimas yra palankus tokio termino skaičiavimo tvarkai ir toks teorinis variantas yra manomas, tačiau tokiu atveju p diniai būtų priversti priimti palikimą pagal turto apyrašą, o kiti palikimo priėmimo būdai egzistuoti tik formaliai.

Taip pat yra ir kita pozicija, jog statymas nustato tris mėnesių terminą kiekvienai p dinių eilei su s lyga, jeigu aukštesnės eilės p dinių palikimo nepriėmė. Pavyzdžiui, pirmos eilės p dinių per tris mėnesius nepriėmė palikimo. Tai reiškia, jog antros eilės p dinių gija teisai priimti palikimą per tris mėnesius ir kuris yra skaičiuojamas nuo to momento, kai pasibaigia pirmos eilės p dinių teisai priimti palikimą terminas. Todėl pagal analogiškumą, praėjus penkiolikai mėnesių, šeštos eilės p dinių galėtų kreiptis notariškai dėl palikimo priėmimo. Taigi esminis šios pozicijos aspektas, jog norint priimti palikimą reikia išlaukti visą laikotarpį, atsižvelgiant esamą p dinių eilę.

Lietuvos teismų praktikoje iš esmės laikomasi antrosios pozicijos, tačiau su tam tikrais ypatumais. Aiškinimas, jog kai nėra pirmesnės eilės p dinių, žemesnės eilės p diniai gali priimti palikimą tik išlaukus visų p dinių eilės nustatytą palikimo priėmimo terminą, anot teismo, būtų nesuderinamas su paveldėjimo teisinių santykių reglamentavimo paskirtimi⁹⁷, nes tokiu atveju būtų suvaržyta žemesnės eilės p dinių teisai paveldėti, jeigu nėra aukštesnės eilės p dinių. Be to, teismo nutartyje užsimenama, jog kai nežinoma, ar yra p dinių, notaras turi imtis priemonių, kad per protingą terminą tai išsiaiškintų⁹⁸. Tačiau šis LAT reikalavimas, galima vertinti kritiškai, nes statymuose nėra nustatytos pareigos, jog notaras privalo ieškoti p dinių, nes juk patys p diniai turi būti aktyvūs ir kreiptis notariškai.

⁹⁷ Ten pat.

⁹⁸ Ten pat.

d l savo teisi gyvendinimo. Kita vertus, tai galima sieti su notaro civiline atsakomybe. Teism praktikoje pabr žiama, jog notaras prieš tvirtindamas sandorius privalo b ti maksimaliai atidus, kad ne tik b t išvengta neteis t sandori sudarymo, bet ir b t užtikrinta asmen teis t interes apsauga, nes kadangi notarui, atliekant savo profesines pareigas, atsiranda juridiniai faktai, kurie kei ia civilinius santykius⁹⁹. Tokia socialin – teisin pad tis pareigoja notar b ti ypa atidžiu ir r pestingu aukštos kvalifikacijos teisininku¹⁰⁰. Tod l jiems taikomi griežtesni atidumo, atsargumo, r pestingumo reikalavimai¹⁰¹. Kiekvienu atveju, kai notaras peržengia statymo jam suteiktus galiojimus ar juos netinkamai vykdo, ir d l to padaroma žala tretiesiems asmenims, tokios žalos atsiradimas pripažintinas neteis tu (CK 6.263 straipsnio 1 dalis). Tod l LAT iš esm s užkerta keli neapdariai notar profesinei veiklai, o tai reiškia, jog min toje situacijoje, notaras turi b ti visiškai sitikin s, jog kit p dini , kurie priimt palikim nustatytu laiku n ra. Tod l manytina, jog tokia praktika d l palikimo pri mimo, kai n ra nustatytos eil s p dini , taikoma pla iai netur t b ti, nes notaras nenor s rizikuoti ir lauks vis termin ir tuomet patvirtins p dinio pareiškim d l palikimo pri mimo.

4.3. Palikimo pri mimo termino atnaujinimas

Neretai pasitaiko atvej , kai p dinis neturi galimyb s laiku kreiptis palikimo atsiradimo vietas notar d l palikimo pri mimo, ypa tais atvejais, kai p diniai gyvena užsienyje arba apie mirties fakt yra sužinoma per v lai. Kadangi CK 5.50 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad palikimas turi b ti priimtas tik per tris m nesius nuo palikimo atsiradimo dienos, tokiais atvejais gali kilti sunkum susp ti atvykti ir laiku kreiptis notar d l palikimo pri mimo, o tai reiškia, jog praleidžiamas palikimo pri mimo terminas ir atsiranda b tinyb š termin prat sti.

Praleidus palikimo pri mimo termin p dinio šansai priimti palikim tampa gerokai mažesni. CK 5.57 straipsnio 1 dalis numato atvej , kai kiti p diniai sutinka leisti p diniui, praleidusiam termin , priimti palikim be kreipimosi teism . Ta iau, jei p diniai, pri m palikim , geranoriškai nesutinka dalintis palikimu, tuomet p dinio teis priimti palikim

⁹⁹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2013 m. liepos 18 d. nutartis c. b. E. P. ir G. P. v. „If P&C Insurance AS“ ir UAB DK „PZU Lietuva“. Nr. 3K-3-405/2013, kat. 44.2; 73.2.6.4.1.

¹⁰⁰ Ten pat.

¹⁰¹ Ten pat.

gali būti ginama, jeigu rodoma, jog terminas palikimui priimti praleistas dėl svarbi priežasčių.

Pagal LAT suformuotą praktiką, teismas, nagrinįjantis p dinio prašym dėl palikimo pri mimo termino atnaujinimo, turi atsižvelgti tris kriterijus: pirma, turi būti nustatyta, ar egzistavo pareiškėjo nurodytos aplinkybės, kuriomis jis remiasi kaip svarbiomis priežastimis, sutrukdžiusiomis priimti palikim ; antra, jeigu konstatuojama, jog atitinkamos aplinkybės buvo, teismas turi vertinti, ar jos yra svarbios pateisinti termino praleidim ; trečia, teismas turi vertinti sprendimo prat stį ar neprat stį termino palikimui priimti tiek tiek asmens, prašiusio prat stį termin , tiek kit asmen teis ms ir pareigoms¹⁰². Be to taip pat prabr žiama, jog byloje turi būti vertinamos ne tik objektyvios aplinkybės, taiau ir kitos teisinės priežastys, dėl kuri asmuo laiku kreiptis dėl palikimo pri mimo negalėjo¹⁰³. Atsižvelgiant tai, ar šios priežastys yra pakankamas pagrindas palikimo pri mimo terminui atnaujinti, teismai turi vertinti termin , nustatyt palikimui priimti, paskirt , teisinius padarinius, konkreias bylos aplinkybes, byloje dalyvaujan i šali elges , p dinio, prašan io atnaujinti praleist termin , ir asmen , kurie jau pri m palikim , teis t interes balans ir protingumo, s žiningumo bei teisingumo kriterijus¹⁰⁴. Todėl p dini , praleidusi palikimo pri mimo termin , nurodytos priežastys: paveldimo turto mas s nežinojimas¹⁰⁵; kit p dini pažadas atsidalinti palikim ; kai yra gyvenama kitoje valstyb je ir apie palikim nežinojo¹⁰⁶; p dini nepranešimas kitiems likusiems p diniams apie j turim paveld jimo teis ir informavimas apie palik jo turto sud t¹⁰⁷ negali būti traktuojamos kaip objektyvios priežastys, sutrukdžiusios p diniui atlikti palikimo pri mimo veiksmus. Tokiu atveju, galima tik konstatuoti, jog neturint sviri argument dėl palikimo pri mimo termino atnaujinimo, tik tina, kad teismai palikimo pri mimo termino neatnaujins.

¹⁰² Lietuvos Aukšiausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2014 m. vasario 28 d. nutartis c. b. L. R., Nr. 3K-3-54/2014, kat. 34.4.9; 34.4.10; 128.19.

¹⁰³ Ten pat.

¹⁰⁴ Ten pat.

¹⁰⁵ Lietuvos Aukšiausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2011 m. kovo 7 d. nutartis c. b. B. N., V. N. ir G. B ir kt., Nr. 3K-3-91/2011, kat. 34.5; 114.11.

¹⁰⁶ Lietuvos Aukšiausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2011 m. birželio 27 d. nutartis c. b. D. S., 3K-3-295/2011, kat. 34.5; 114.11; 128.1 (S).

¹⁰⁷ Lietuvos Aukšiausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2016 m. kovo 30 d. nutartis c. b. R. K. (F. N. teisi per m jo), 3K-3-182-421/2016, kat. 2.4.1.3; 2.4.1.5; 2.4.1.6(S).

Tačiau praktikoje gali būti taikomas ir kitas būdas, kuris siektino rezultato atžvilgiu, leistų priimti palikimą ir praleidus palikimo priėmimui skirtą terminą. Atsižvelgiant esant faktinėms situacijoms bei turimus rodymus, kartais, kaip alternatyva palikimo termino atnaujinimui, teismui paduodamas pareiškimas tam, kad būtų nustatytas juridinis reikšmingas turintis faktas, jog palikimas priimtas, faktiškai pradėjus valdyti turtą. Tai ypač aktualu, kai paminėti be svarbi pateisinam priežastis, per palikimui priimti skirtą terminą, nesikreipiant notarui ir praleidus palikimui priimti skirtą terminą. Tokiu atveju užtektų rodyti, jog paminėti msi aktyvi veiksmas, kuriais buvo siekiama gyvendinti nuosavybės teisės paveldimą turtą.

Taip pat galima atkreipti dėmesį tai, jog pasitaiko atvejai, kai asmenys faktiškai valdydami priėmto palikimo turtą, kreipiasi teismu prašydami atnaujinti statyme nustatytą terminą palikimui priimti tam, kad vėliau notaras užvestų bylą dėl paveldėjimo ir išduotų paveldėjimo teisės liudijimą. Pagal LAT praktiką paminėti, kurie priima palikimą faktiškai valdyti turtą yra laikomi nuosavybės teisinių santykių subjektai. Todėl kilęs ginčas tarp paminėti, kurie yra statyme nustatyta tvarka gyvendinamą paveldėjimo pagrindą atsiradusias teises ir gijų nuosavybės teises palikti turtą, kvalifikuotini kaip ginčas dėl turto tarp bendraturčių¹⁰⁸. Tad ši subjektų teisė teismine gynyba yra gyvendinama taikant bendrąjį dešimties metų ieškinio senaties terminą, nuo to momento, kai sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Todėl jau minėti paminėti teisinis statusas skiriasi nuo paminėti, kuriems yra pratęstas palikimui priimti terminas ir kuris yra trys mėnesiai. Tad tokios situacijos, kai yra prašoma pratęsti terminą dėl palikimo priėmimo ir kai palikimas yra priimamas faktiškai valdant turtą yra formaliai skirtingos, tačiau jas sunku atskirti dėl to, jog palikimo priėmimas faktiškai valdant turtą yra neišviesintas¹⁰⁹.

4.4. Palikimo priėmimo termino teisinis reglamentavimas užsienyje

Latvijoje paminėti, norintys gauti palikimą, turi kreiptis notarui su pareiškimu priimti palikimą. Pagal Latvijos C 693 straipsnį, palikimą priimti galima per metus nuo palikimo

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 2 d. nutartis c. b. S. M. ir M. M. v. E. P. ir B. L., Nr. 3K-7-468/2009, kat. 34.3; 34.5; 34.6

¹⁰⁹ STRIPEIKIENĖ J. Paveldėjimo teisės normų taikymas Lietuvos teismų praktikoje. Paveldėjimo teisės europeizacijos perspektyvos – link Europos testamentų. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010, p. 18.

mirties¹¹⁰. Notaras palikimo pri mimo termin gali sutrumpinti ir paskelbti apie palikimo atsiradim anks iau, jeigu yra suinteresuot asmen prašymas. Kvietimai priimti palikim publikuojami oficialiame Latvijos leidinyje.

Pagal Rusijos CK 1154 straipsnio 1 dal , palikimas gali b ti priimtas per šešis m nesius nuo palikimo atsiradimo dienos¹¹¹. p diniui nepri mus palikimo per nustatyt termin , teis priimti palikim gyja kitas asmuo, kuriam atitekt eil paveld ti. Ta iau šiuo atveju palikim priimti galima per tris m nesius nuo tada, kai pirmasis p dinis prarado teis priimti palikim . p dinis nepri m s palikimo laiku, gali kreiptis teism su prašymu atnaujinti termin . Teismas gali atnaujinti termin , jeigu pripaž stama, jog p dinis nežinojo ir netur jo žinoti apie palikimo atsiradim arba jeigu p dinis praleido termin d l kit teis t svarbi priežas i (Rusijos CK 1155 straipsnio 1 dalis)¹¹².

Pranc zijos CK 771 straipsnis nustato, jog p dinis gali spr sti d l palikimo pri mimo ir pasirinkti palikimo pri mimo b d per keturis m nesius nuo palikimo atsiradimo dienos¹¹³. Kai p dinis dels ir per tam skirt termin nepri m sprendimo, kreditorius, valstyb ar asmuo, kuriam atitekt eil priimti palikim , turi teis priversti p din apsispr sti d l palikimo pri mimo, t. y. paveld ti turt bes lygiškai, priimti palikim pagal apyraš arba atsisakyti paveld jimo. Tokiu atveju p dinis turi apsispr sti per 2 m nesius, ar priims palikim vienu iš nurodyt b d (Pranc zijos CK 772 straipsnis)¹¹⁴, ta iau gali b ti teismo prašoma p diniui suteikti papildomai laiko. Kai p dinis n ra skubinamas apsispr sti d l palikimo pri mimo, jis gali priimti palikim per dešimt met . Galima tik atkreipti d mes , jog toks paveld jimo teis s termin reguliavimas yra pats palankiausias p diniui, tod l gal t b ti sektinas pavyzdys Lietuvos paveld jimo teisei.

¹¹⁰ Latvijos Respublikos civilinis statymas [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-01-17]. Prieiga per internet : <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018388.pdf>

¹¹¹ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-01-19]. Prieiga per internet : <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru083en.pdf>

¹¹² Ten pat.

¹¹³ Pranc zijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-02-10-]. Prieiga per internet : https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/7754/105592/version/4/file/Code_civil_20130701_EN.pdf

¹¹⁴ Ten pat.

IŠVADOS

1. Nagrin jant paveld jimo teis s istorinius šaltinius galima daryti išvad , jog nuo XIII a. paveld jimo teis s reglamentavimas buvo labai specifiškas, t. y. tuo metu poreikis reglamentuoti paveld jimo teis s subjektus ir turto atsidalinimo tarp šeimos nari taisykles. Nuo XVI a. LDK Statutuose paveld jimo teis s srityje jau iamas didžiulis progresas lyginant su prieš tai buvusiais teisytais. Ta iau paveld jimo teis s reglamentavimas vis dar ženkliai skyr si nuo paveld jimo teis s, kuri mes suprantame dabar. Statutai apsiriboja tik turto paveld jimo b dais, taip pat asmenimis, kurie gali priimti palikim taip pat galima žvelgti tam tikrus p dinio atsakomyb s už palik jo skolas aspektus. Pirmojo Lietuvos Statuto paveld jimo teis labiau orientuota tai, kas tuo metu buvo aktualu – valstybes saugumas. XX a. tarpukario Lietuvoje galioj užsienio teis s kodeksai buvo pažang s. Nagrin jamuose statymuose palikimo pri mimas yra aiškiai reglamentuotas, t. y. išskirti palikimo pri mimo b dai, nustatyti palikimo pri mimo terminai bei tvirtinta p dinio atsakomyb . Ta iau keli statymai, reglamentuojantys tuos pa ius teisinius santykius, nors skirtingose srityse, tur jo sukelti kolizijos problemas.
2. Nagrin jant paveld jimo teis s šaltinius nuo XIII a. iki XVI a. laikotarpiu pastebima, jog palikimo pri mimo b dai ir terminai n ra aiškiai išreikšti paveld jimo teis s normose. Ta iau nagrin jant paveld jimo teis s norm visumos analiz neleidžia spr sti, jog šios palikimo pri mimo dalys neegzistavo. Palikimo pri mimas, faktiškai valdant turt , yra universalus palikimo pri mimo b das. Žinomas nuo seniausi laik , nors ir statymuose nebuvo akivaizdžiai tvirtintas. Palikimo pri mimas pagal apyraš pirm kart buvo reglamentuotas Lietuvoje kartu su Napoleono kodeksu, tod l tai n ra visiškai naujas institutas. Vertinant istorin s raidos aspektu, palikimo pri mimo terminas Lietuvoje tur jo tendencija trump ti.
3. Palikimo pri mimas prad jus faktiškai turt valdyti, yra gan dažnas ir atrodyt nesud tingas bei neturintis sukelti problem palikimo pri mimo b das. Ta iau priimti palikim šiuo b du n ra rekomenduotina d l p dinio neribotos atsakomyb s apimties už palik jo skolas, sud tingo ir ilgo bei ekonomini poži riu santykinai brangaus palikimo pri mimo rodin jimo proced ros. Šis palikimo pri mimo b das yra gana

komplikuotas, tačiau dažniais atvejais gelbsti p dinius praleidus palikimo pri mimo termin .

4. Palikimo pri mimas pagal turo apyraš yra taikomas retesniais atvejais. Tokiu šis palikimo pri mimo padeda išvengti nemaloni netik t (siurprizini) situacij , susijusi su palik jo prievol mis kitiems asmenims. Tačiau Lietuvoje galiojan io palikimo pri mimo pagal turto apyraš reglamentavimo abstraktumas ir tam tikrais atvejais neaiškumas kelia tam tikr problem d l šio palikimo pri mimo b do.
5. Galima pasteb ti, jog užsienio šali palikimo pri mimo teis s analiz parodo, jog n ra vieningo palikimo pri mimo reglamentavimo, t. y. skirtingi palikimo pri mimo terminai taip pat skiriasi ir palikimo pri mimo b d reglamentavimas . Tai, žinoma, yra sveikintina, nes tik tokiu b d statymo leid jas gali analizuoti ir išspr sti esamo teisinio reglamentavimo problemas taip, jog jis b t efektyvus.

LITERATŲ RAŠAS

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios 2000, Nr. 74-2262;
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios 2002, Nr. 36-1340;
3. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro statymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios 1996, Nr. 100-2261;
4. Antstolių statymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios 2002, Nr. IX-876;
5. Notariato statymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios 1992, Nr. 1-2882;
6. Latvijos Respublikos civilinis statymas [interaktyvus]. [Žiūrėti 2017-01-17]. Prieiga per internet :
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018388.pdf>
7. Rusijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [Žiūrėti 2017-01-19]. Prieiga per internet : <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru083en.pdf>
8. Prancūzijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [Žiūrėti 2017-02-10-]. Prieiga per internet :
https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/7754/105592/version/4/file/Code_civil_20130701_EN.pdf

Specialioji literatūra

1. ANDRIULIS, V.; MAKSIMAITIS, M.; PAKALNIŠKIS, V.; PEKAITIS, J. S.; ŠENAVIČIUS A. Lietuvos teisės istorija, Vilnius: Justitia, 2002.
2. GELUMBAUSKIENĖ, R.; ŠAPOKA, G. Lietuvos teisės istorijos chrestomatija. Vilnius: Justitia, 2012.

3. Lietuvos teisės šaltinių istorinė raida - VU Teisės fakultetas [interaktyvus].
[Žiūrėta 2016-11-15-]. Prieiga per internet :
http://www.tf.vu.lt/dokumentai/Viesoji_teise/Paskaitu_medziaga/LTIR_konspekta_s_2012.doc
4. MAKSIMAITIS, M.; ŠAPOKA, G.; MILIAUSKAITIS, K. Valstybės ir teisės problemos lietuvių išeivijos publikacijose (1944–1990). Monografija, Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2011.
5. VALIKONYTIS, I.; LAZUTKA, S.; GUDAVIČIUS, E. Pirmasis Lietuvos statutas (1529 m.). Vilnius : Vaga, 2001, p.22
6. GELUMBAUSKIENĖ, R. Paveldėjimo institutas baltų paprotinėse teisės šaltiniuose (XII–XIV a.) Jurisprudencija.2006,11(89).
7. ŠENAVIČIUS, A. Iki krikščioniškos Lietuvos visuomenės teisės bruožai. Istorija / Vilniaus pedagoginis universitetas. Vilnius: 2002, t. 52.
8. VALIKONYTIS, I.; STEPONAVIČIENĖ, L. Pirmasis Lietuvos Statutas ir epocha. Vilnius: 2005.
9. ASADAUSKIENĖ, N. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės socialinio elito šeimyniniai turtiniai konfliktai. Acta Academiae Artium Vilnensis(55).
10. MAKSIMAITIS, M. Pabaltijo gubernijų vietinių statymų vad. Teisė 2000(34):.
11. ŠENAVIČIUS, A. Prancūzijos civilinis (Napoleono) kodeksas ir jo galiojimas Lietuvoje. Viešoji politika ir administravimas.T.13,Nr.3 2014.
12. VANSEVIČIUS S. Paveldėjimo teisė pagal Lietuvos Užnemunįje galiojusį Prancūzijos 1804 metų Civilinį kodeksą (Napoleono).Teisė 1998(32).
13. MAKSIMAITIS M. Istorinis LDK teisės aidas moderniojoje Lietuvos teisėje. Jurisprudencija. - 2012, T. 19(3).
14. VANSEVIČIUS S. Paveldėjimo teisė pagal Lietuvoje galiojusius (1919-1940 m.) Rusijos imperijos civilinius statymus. Teisė 1998(32).
15. VANSEVIČIUS S. Paveldėjimo teisė autonominiame Klaipėdos krašte pagal galiojusį Vokietijos civilinį kodeksą. Teisė 2001(40).
16. VILEITA, A. Paveldėjimo teisė. Vilnius: Justitia, 2011.
17. DAMBRAUSKAITIS, A. Paveldėjimo teisių perdavimo sandoriai, Vilnius: Jurisprudencija. 2010. T. 4(122).

18. SVIRBUTIEN , D. Palikimo pri mimo b dai: teoriniai ir praktiniai aspektai. Vilnius: Notariatas, 2007, Nr.3.
19. STRIPEIKIEN J. Paveld jimo teis s norm taikymas Lietuvos teism praktikoje. Paveld jimo teis s europeizacijos perspektyvos – link Europos testamentu. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010.
20. DYSON, H. French Property and Inheritance Law: Principles and Practice. 2003. p.308.
21. Acceptance of an Inheritance - Form and Terms [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-01-18]. Prieiga per internet : https://www.cobalt.legal/file/repository/publications/pdf/Zile_K_Acceptance_of_Inheritance.pdf
22. VILEITA, A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Penktoji knyga. Paveld jimo teis . Justitia, 2003, Nr.5.

Teism praktika

1. Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2005 m. spalio 29 d. nutartis c. b. A. A. v. D. Š., Nr. 3K -3-528/2005, kat. 30. 2; 34. 5.
2. Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus išpl stin s teis j kolegijos 2014 m. balandžio 14 d. nutarties, priimtose civilin je byloje UAB „Vilniaus energija“ v. Lietuvos valstyb , bylos Nr. 3K-7-18/2014, kat. 34.5 (S).
3. Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2007 m. kovo 5 d. nutartis c. b. V. Ž. v. V. J., Nr. 3K-3-86/2007, kat. 128. 2.
4. Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2006 m. lapkri io 6 d. nutartis c .b. A. A. v. D. Š., Nr. 3K-3-576/2006, kat. 30.9.1; 34.1; 34.6(S).
5. Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2008 m. kovo 7 d. nutartis c. b. Panev žio apskrities valstybin mokes i inspekcija v. Panev žio miesto 1–ojo notar biuro notar Vitalija Jocien , Nr. 3K-3-162/2008, kat. 34.3; 34.5(S).
6. Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus teis j kolegijos 2012 m. geguž s 23 d. nutartis c. b. S. R. v. S. A., Nr. 3K-3-251/2012, kat. 34.4.3; 34.5; 128.25 (S)

7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 26 d. nutartis c. b. S. M. ir kt. v. E. P. ir kt., Nr. 3K-3-10/2012, kat. 34.3; 34.4.10.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis c. b. B. O. S. v. R. S., Nr. 3K-3-547/2008, kat. 34.4.5; 34.4.8.
9. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 6 d. nutartis c. b. S. T., Nr. 2A-1151-186/2008, kat. 29.2, 34.3, 121.18, 128.2(S).
10. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos, 2015 m. spalio 29 d. nutartis c. b. S. R. v. A. A. ir G. A., Nr. e2A-1393-513/2015, kat. 2.4.1.2; 2.4.1.3; 3.3.1.14; 3.3.1.21.
11. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos, 2016 m. gruodžio 2 d. nutartis c. b. V. G., Nr. 2A-1938-259/2016, kat. 3.3.1.18.; 3.4.4.2.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 10 d. nutartis c. b. R. M. Nr. 3K-3-12/2007, kat. 34.5.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis c. b. A. R., 3K-3-66/2012, kat. 34.5 (S).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. liepos 3 d. nutartis c. b. M. G., Nr. 3K-3-328/2009., kat. 34.5; 128.2 (S).
15. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų 2016 m. birželio 20 d. nutartis c. b. UAB „Vilniaus energija“ v. H. G. ir J. G., Nr. 2A-1997-392/2016, kat. 2.4.1.5.; 2.5.11.5.(S).
16. Šiaulių apygardos teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 7 d. nutartis c. b. J. P. ir R. P., Nr. 2A-530-124/2009, kat. 34.6.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 8 d. nutartis c. b. V. G., Nr. 3K-3-186/2007, kat. 128.2 (S).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis c. b. A. R., Nr. 3K-3-66/2012, kat. 34.5 (S)
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. spalio 25 d. nutartis c. b. E. D. B., Nr. 3K-3-444-611/2016, kat. 2.4.1.5.; 3.4.4.11
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 14 d. nutartis c. b. UAB „Vilniaus energija“ v. Lietuvos valstybė, Nr.

3K-7-18/2014, kat. 34.5 (S)

21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. spalio 25 d. nutartis c. b. E. D. B., Nr. 3K-3-444-611/2016, kat. 2.4.1.5.; 3.4.4.11
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 30 d. nutartis c. b. UAB „Finansų spektro investicija“. v. AB „Vilmarkas“, K. R. Nr. 3K-3-546/2006, kat. 34.5; 128.1; 128.18; 128.19 (S).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 20 d. nutartis c. b. UAB „Zeta Reticuli“ v. I. B., Nr. 3K-3-286/2011, kat. 34.5; 52.3; 114.11 (S).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. spalio 25 d. nutartis c. b. E. D. B., Nr. 3K-3-444-611/2016, kat. 2.4.1.5.; 3.4.4.11.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis c. b. A. R. ir kt. Nr. 3K-3-66/2012, kat. 34.5; 52.3; 114.11 (S) ir kita byla Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 14 d. nutartis c. b. A. Ž. V. M. Ž.. Nr. 3K-3-108-2011, kat. 34.5; 116.1; 121.13
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 21 d. nutartis c. b. B. T. Nr. 3K-3-433-2014, kat. 34.5; 129.1 (S).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 17 d. nutartis c. b. J. V. Nr. 3K-3-285/2011, kat. 34.5; 114.11; 128.2 (S).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 21 d. nutartis c. b. B. T., Nr. 3K-3-433/2014, kat. 34.5; 129.1 (S).
29. Klaipėdos apygardos teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. sausio 19 d. nutartis c. b. S. O. F., Nr. e2S-9-513/2017, kat. 3.3.2.3; 3.4.5.12 (S).
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis c. b. A. R., 3K-3-66/2012, kat. 34.5 (S).
31. Kauno apygardos teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. birželio 18 d. nutartis c. b. S. M. Ž. Nr. 2A-1181-221/2012, kat. 21.4.1.2; 21.4.2.6; 34.5.; 124.21.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilini bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 11 d. nutartis c. b. H. A. P. ir M. I. M., Nr. 3K-3-382/2011, kat. 34.5; 123.2; 128.19

33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. lapkričio 13 d. nutartis c. b. A. J. Nr. 3K-3-523/2014, kat. 34.3 (S).
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 5 d. nutartis c. b. P. L., P. L., S. L. Nr. 3K-3-382-2010, kat. 34.5; 121.21 (S).
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 11 d. nutartis c. b. A. K. v. P. G. Nr. 3K-3-560/2009, kat. 24; 34.4.3; 114.11; 121.19.6 (S).
36. Paveldėjimo teisės klausimais [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017-02-10-]. Prieiga per internetą : <https://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=31618>
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 14 d. nutartis c. b. R. K. v. Lietuvos valstybė. Nr. 3K-7-18/2014, kat. 34.5 (S).
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 18 d. nutartis c. b. E. P. ir G. P. v. „If P&C Insurance AS“ ir UAB DK „PZU Lietuva“. Nr. 3K-3-405/2013, kat. 44.2; 73.2.6.4.1.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 7 d. nutartis c. b. B. N., V. N. ir G. B ir kt., Nr. 3K-3-91/2011, kat. 34.5; 114.11
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 27 d. nutartis c. b. D. S., 3K-3-295/2011, kat. 34.5; 114.11; 128.1 (S).
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. kovo 30 d. nutartis c. b. R. K. (F. N. teisiškai per mįšį), 3K-3-182-421/2016, kat. 2.4.1.3; 2.4.1.5; 2.4.1.6(S).
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 2 d. nutartis c. b. S. M. ir M. M. v. E. P. ir B. L., Nr. 3K-7-468/2009, kat. 34.3; 34.5; 34.6,
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. vasario 28 d. nutartis c. b. L. R., Nr. 3K-3-54/2014, kat. 34.4.9; 34.4.10; 128.19.

Kiti šaltiniai

1. Paveld jimo teis s klausimais [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-01-05-]. Prieiga per internet : <https://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=31618>
2. Succession - France [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-02-10-]. Prieiga per internet : https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-fr-en.do?member=1
3. <http://www.notarurumai.lt/index.php/lt/>
4. Succession - Latvia [interaktyvus]. [Ži r ta 2017-01-02-]. Prieiga per internet : https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-lv-en.do?member=1

SANTRAUKA

Palikimo pri mimo teoriniai ir praktiniai aspektai

Kart kaita yra neišvengiama, o tai lemia, jog paveld jimo teis yra ir bus svarbi visais visuomen s raidos etapais. Darbe nagrin jama paveld jimo teis s instituto raida ir evoliucija nuo jo atsiradimo Lietuvos teisin je sistemoje, taip siekiant pabr žti palikimo pri mimo norm kait tam tikrais istoriniais etapais.

Sud ting jant visuomeniniams santykiams, vairi sri i mokslui darant didel pažang , akivaizdžiai did ja paveld jimo teis s reikšm žmogaus gyvenime. Tai lemia sud tingesn ir pairesn šio teis s instituto reglamentavim . Tam tikr paveld jimo teis s norm abstraktumas ir neretai ydingos teis k ros problemos tampa vairi teis s interpretacij atsiradimo pagrindas, o tai, žinoma, puikiai išnaudoja šalys bylose siekdamos palankesnio teismo sprendimo. Taigi šiame darbe didžiausias dė mesys skiriamas palikimo pri mimo norm analizei ir vertinimui. Siekiant kuo visapusiškiau atskleisti tiek praktines, tiek teorines palikimo pri mimo problemas, darbe remiamasi aktualiausia teism praktika, teis s norm palyginimas su užsienio valstybi teise, vairiomis pozicijomis, o taip pat esamo teisinio reglamentavimo palyginimas su užsienio valstybi teise.

SUMMARY

Theoretical and Practical Aspects of Acceptance of the Inheritance

The change of generation is inevitable, and it is determined that the right of inheritance is and will be relevant to all stages of the development of society. This master thesis examines the evolution of the institute of the right of inheritance and the evolution of its occurrence in Lithuanian legal system, in order to highlight the acceptance of rate change at certain historical stages.

Sophisticated public relationship, multidisciplinary science making significant progress greatly increased the right of inheritance value of human life. This is due to the complex and problematic legal regulation of the institute. The abstractness of certain legal norms of inheritance and some faulty legislative issues cause different legal interpretations, and this, of course, is perfectly exploited by the parties in the cases with a view to a more favorable judgment. Thus, the work focuses on the acceptance rate for analysis and evaluation. In order to more fully reveal both the practical and theoretical legacy-making problems, the work is based on the most relevant court practice and the comparison of the existing legal regulation with foreign law.